

Ingrijpen in erfgoed – of niet?

Congres Duurzaam Erfgoed – Grote Markthal, Amsterdam, 6 juni 2019

Prof.dr.ir. Andy van den Dobbelaar

Climate Design & Sustainability, Faculteit Bouwkunde, TU Delft / AMS Institute / NL Greenlabel / DGBC

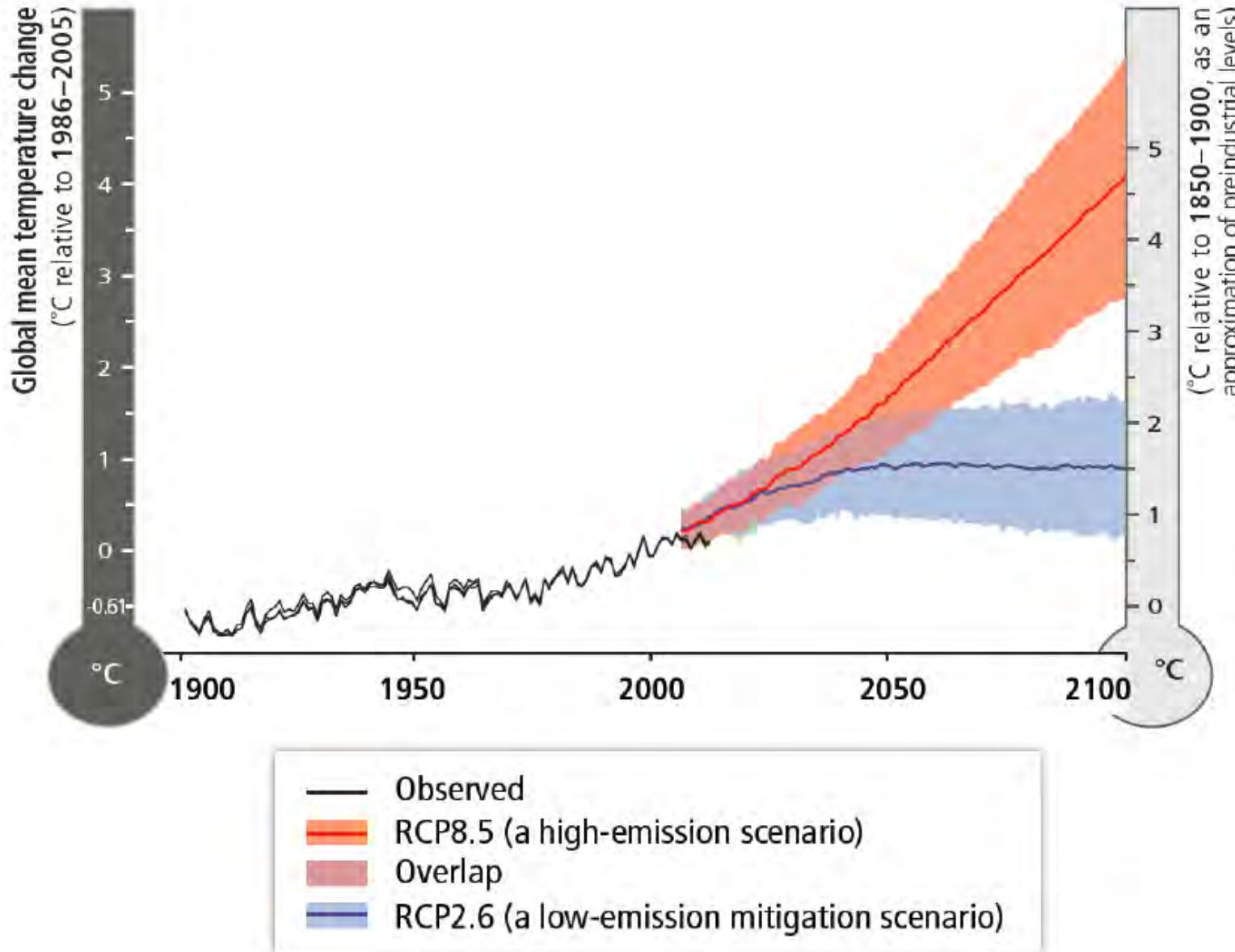
Blijf zitten: mee eens.

Sta op: niet mee eens!

I DON'T BELIEVE IN
GIORAI WARMING

Klimaatverandering

Het vooruitzicht

'Het is niet zo erg als wetenschappers beweren.'

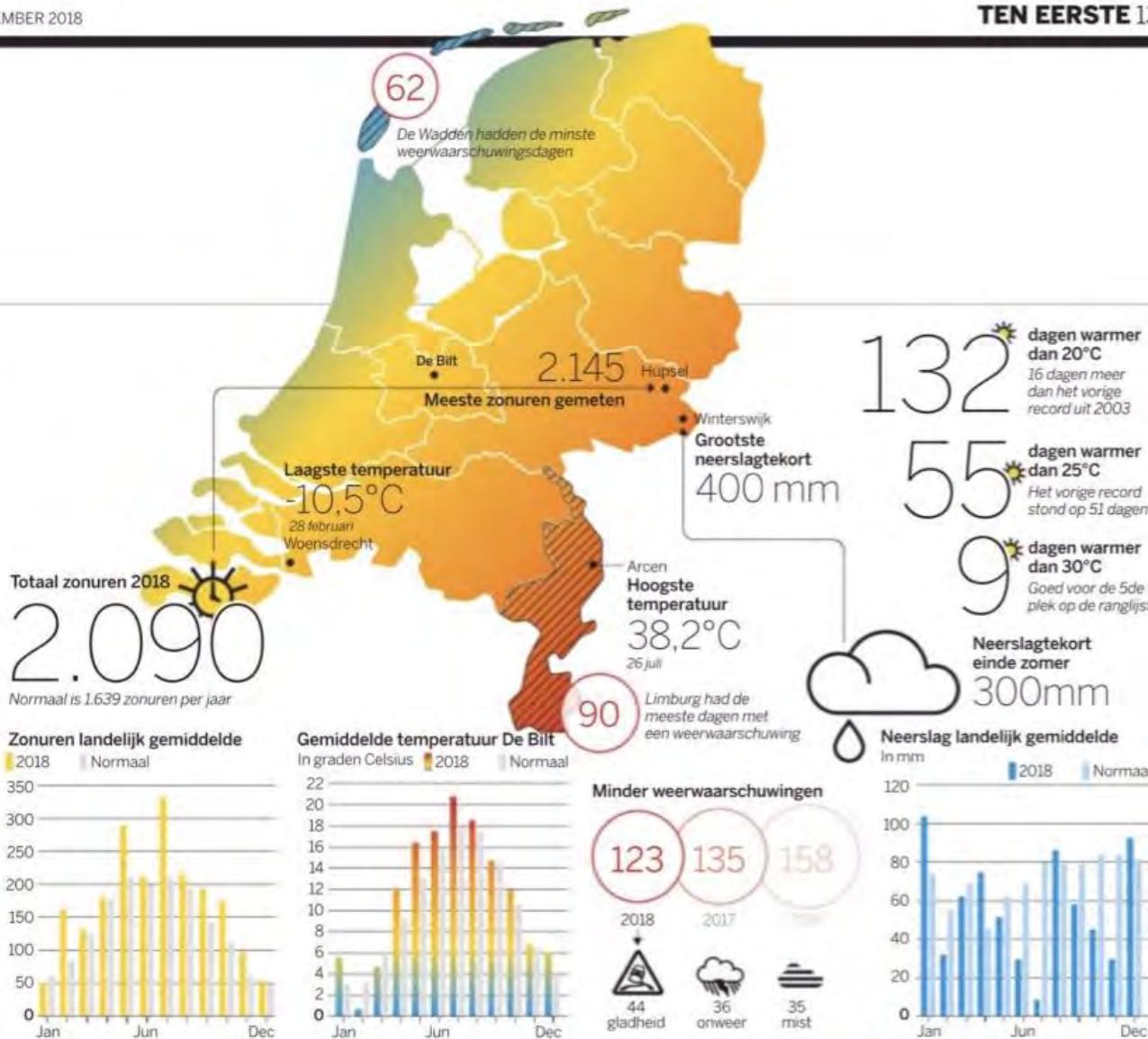
DE VOLKSKRANT ZATERDAG 29 DECEMBER 2018

TEN EERSTE 13

**Bitter koud,
bloedheet en
kurkdroog:
2018 was
een extreem
weerjaar**

291218 © de Volkskrant - bron: Weeronline.nl

Earth's oceans heating up fast

Warming since 1955

(Ocean heat content in zettajoules*)

400 ZJ

300

200

100

Ocean depth

0-2,297 ft.

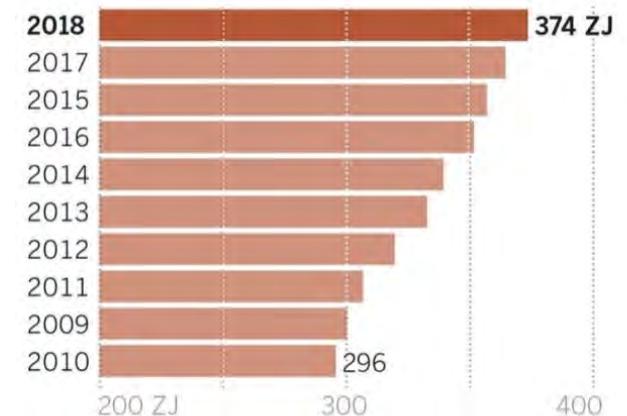
2,297-6,562 ft.

2018:
258 ZJ

116 ZJ

10 warmest years

2018 was the warmest year on record for the world's oceans. Every year in the last decade was among the 10 warmest measured.

* A zettajoule is one sextillion (10^{21}) joules.

Numbers are rounded to the nearest whole number.

Source: Lijing Cheng, Institute of Atmospheric Physics, Beijing
@latimesgraphics

'Het klimaat is altijd aan verandering onderhevig.'

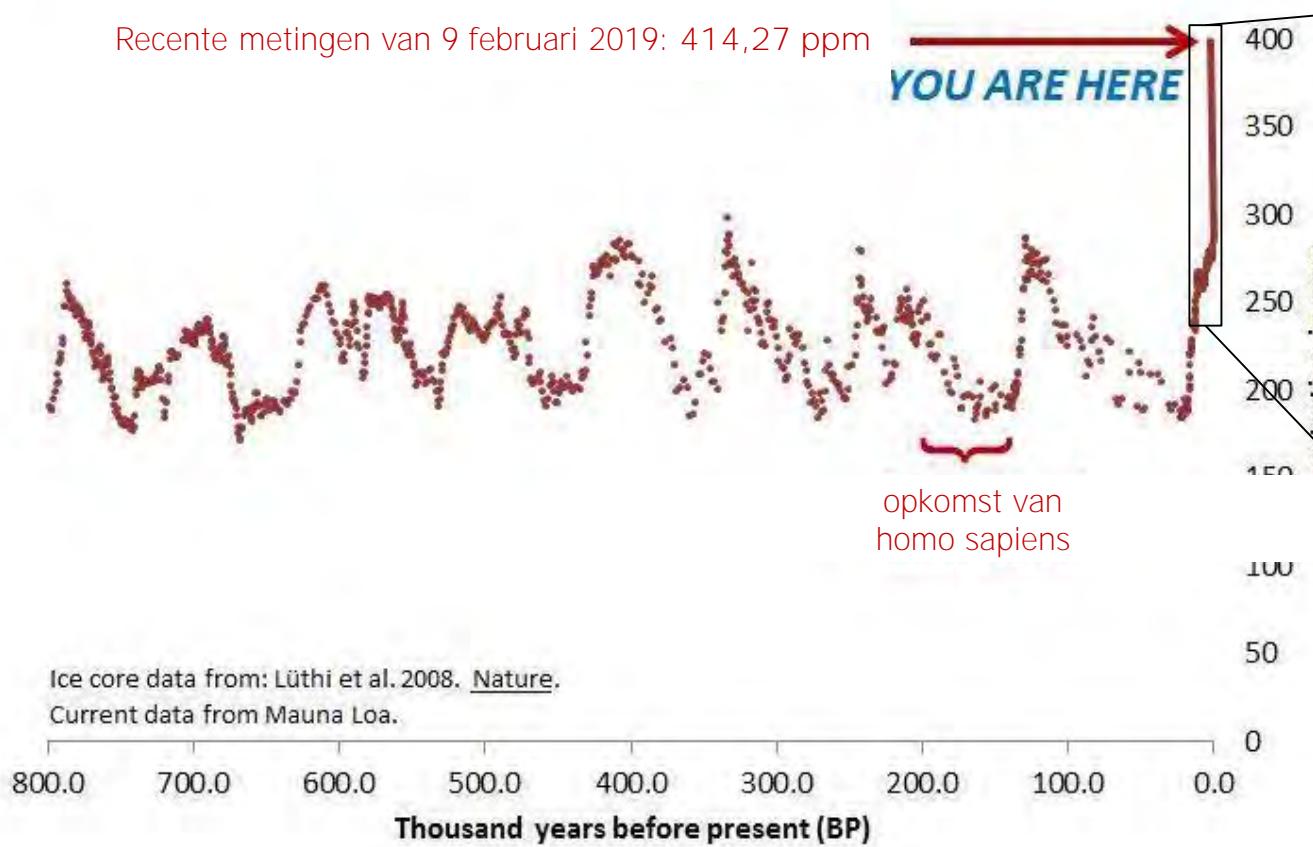
Kooldioxide in de atmosfeer

(tijdens de laatste 800.000 jaar)

Recente metingen van 9 februari 2019: 414,27 ppm

YOU ARE HERE

opkomst van
homo sapiens

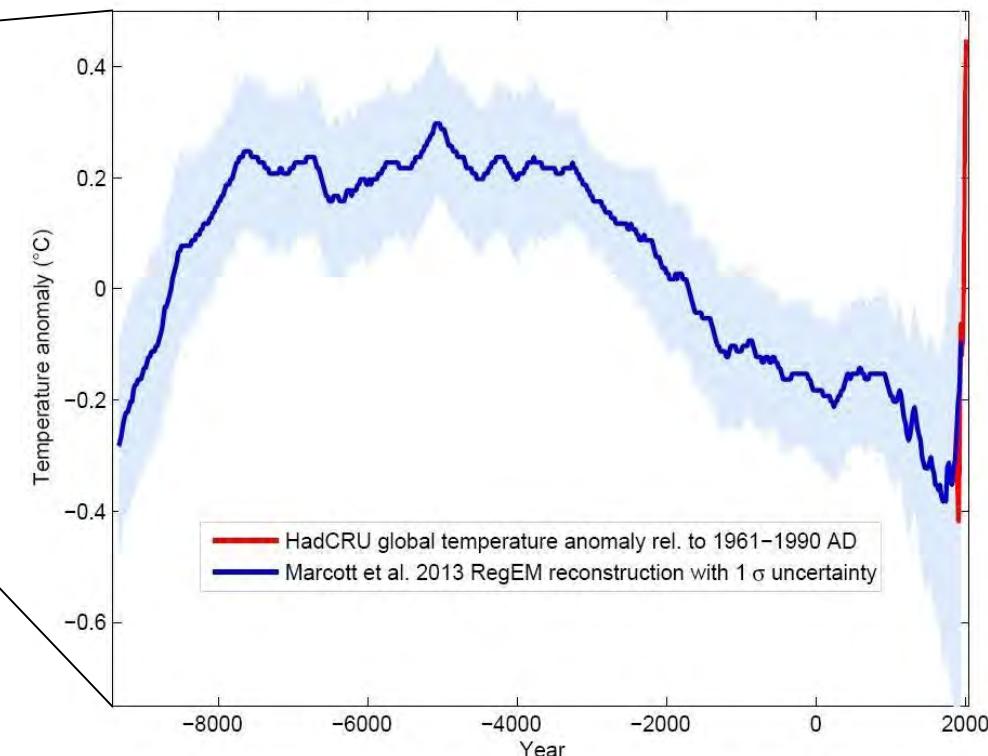

Ice core data from: Lüthi et al. 2008, *Nature*.

Current data from Mauna Loa.

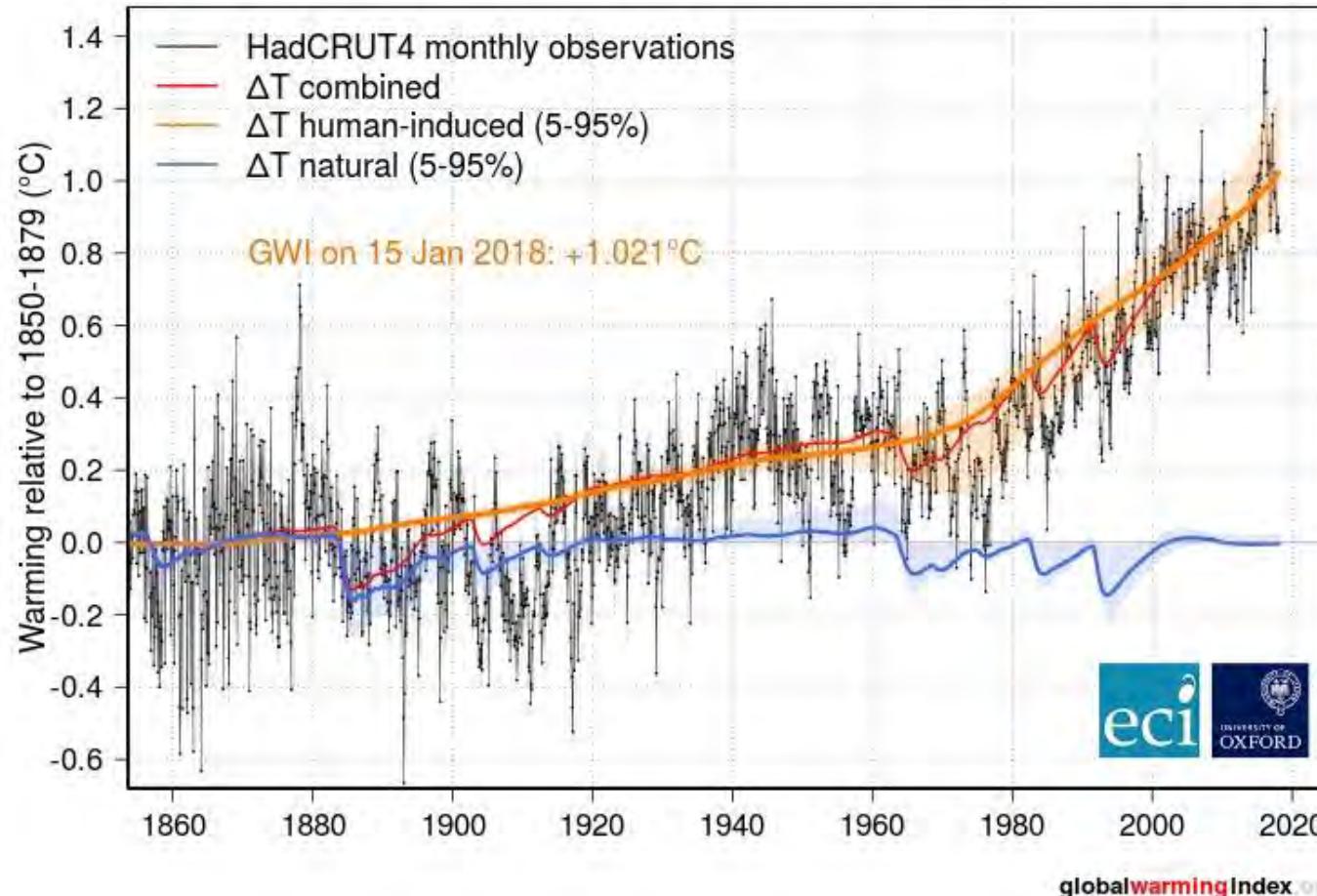
Temperatuuranomale

(afwijking van het langdurig gemiddelde)

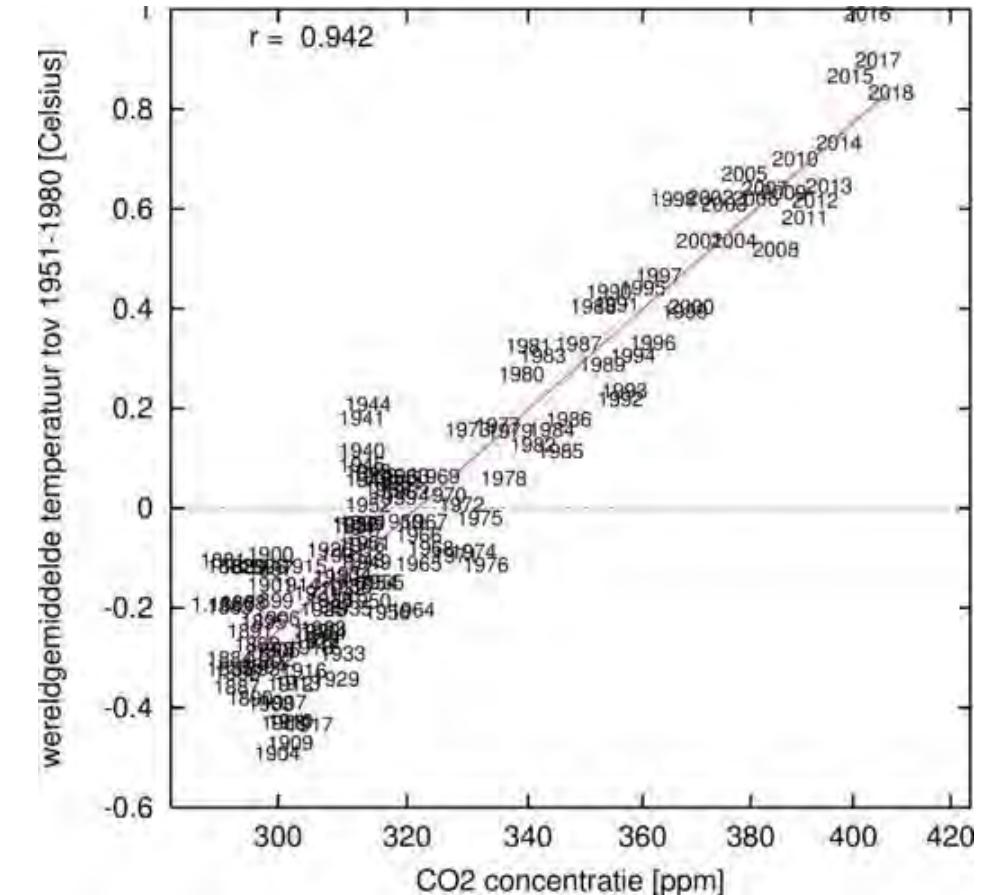

'Onzin dat emissie van CO₂ (equivalenten) de oorzaak is.'

Global Warming Index based on HadCRUT4 - updated to Jan 2018

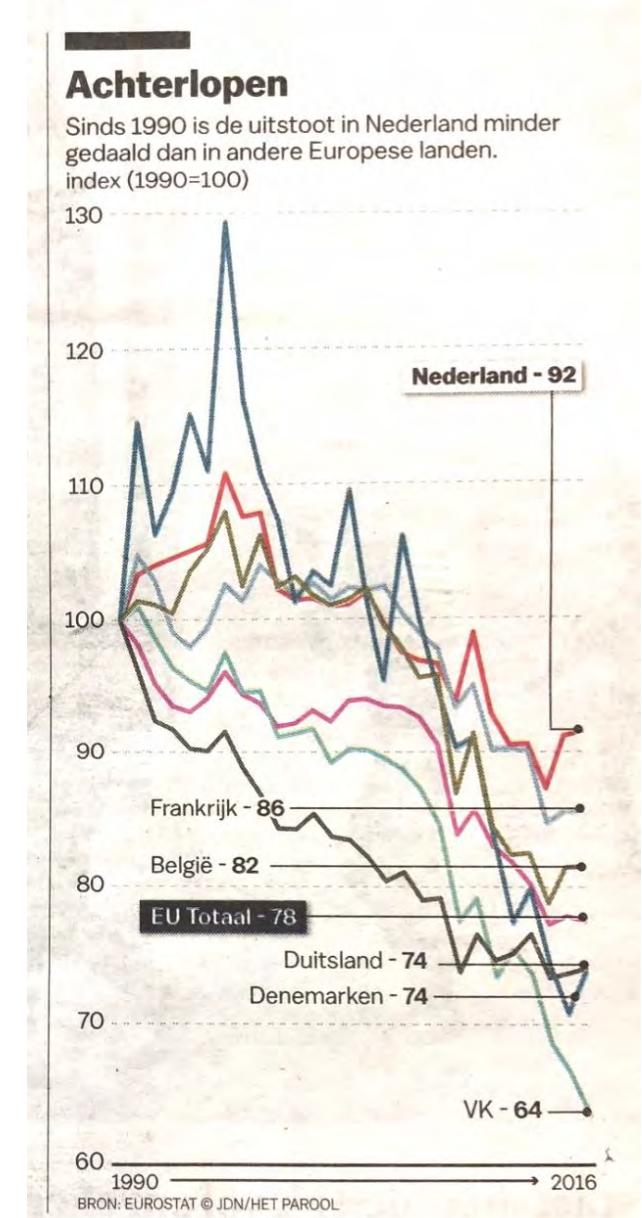
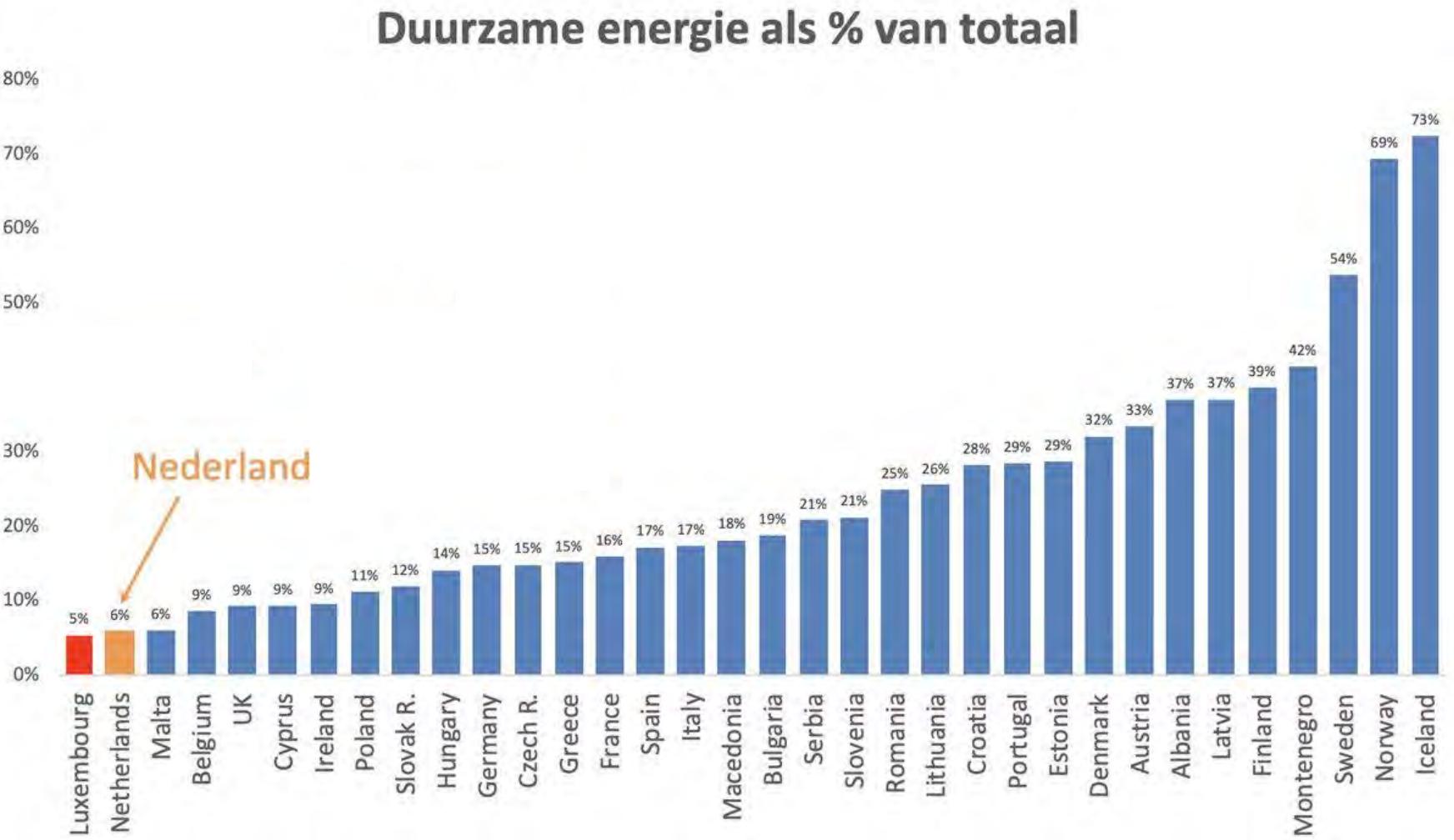

CO₂-concentratie en globale temperatuur

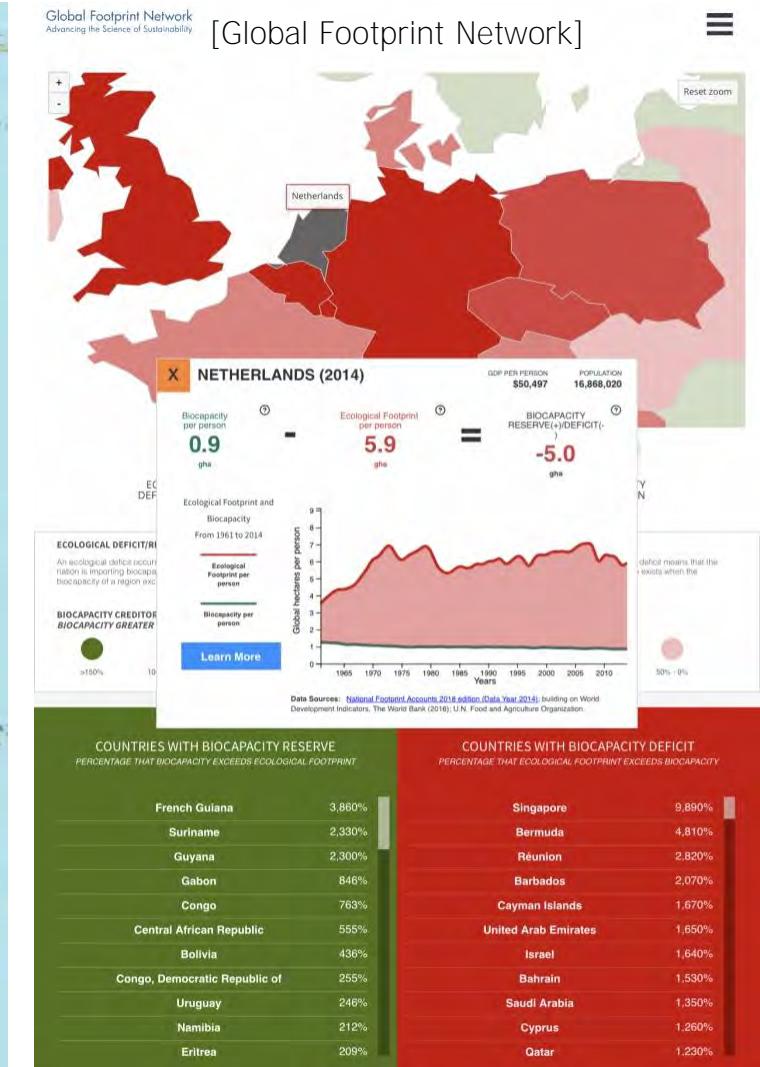
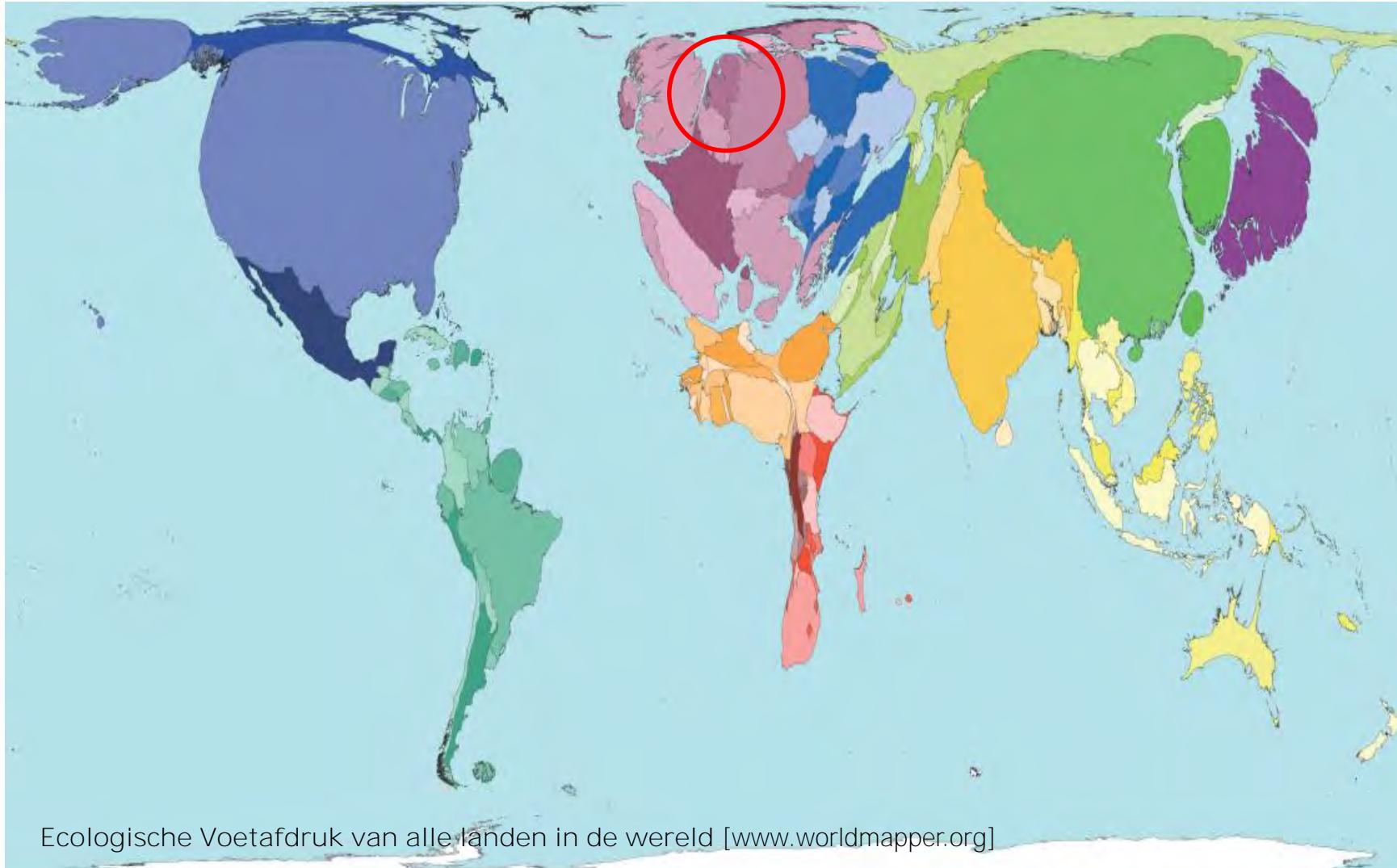

'We lopen voor de troepen uit.'

(grafiek met dank aan Mathijs Bouman, @mathijsbouman)

'Onze invloed in de wereld is verwaarloosbaar.'

CO₂-emissies van een Nederlands huishouden

CO₂-voetafdruk per Nederlands huishouden

(voor energie, automobiliteit, water en afval = 40% van alle NL uitstoot)

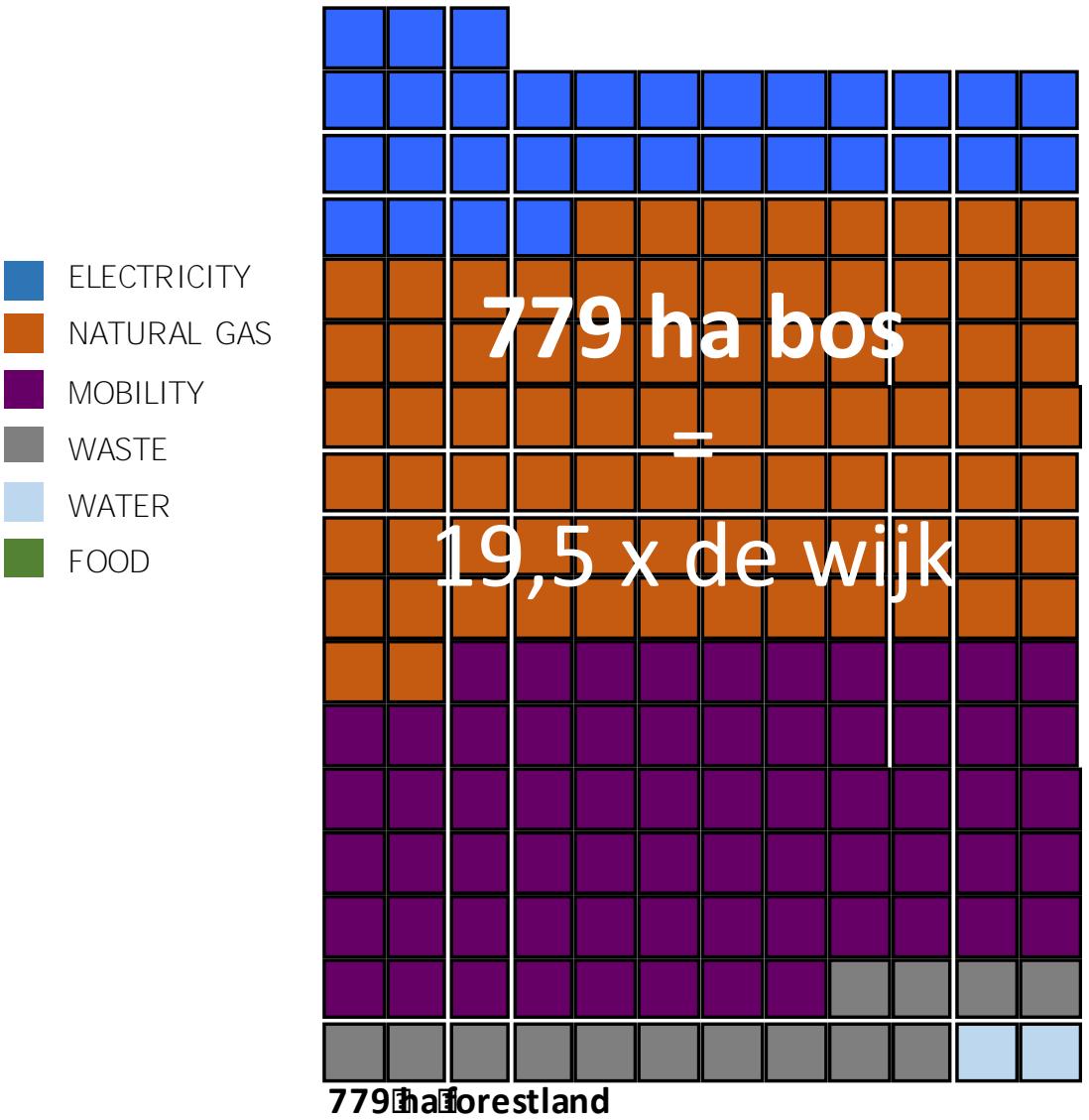

8,5 ton CO₂eq/jaar
= ...

0,63 ha bosareaal

1 voetbalveld!

De CO₂-voetafdruk van een wijk

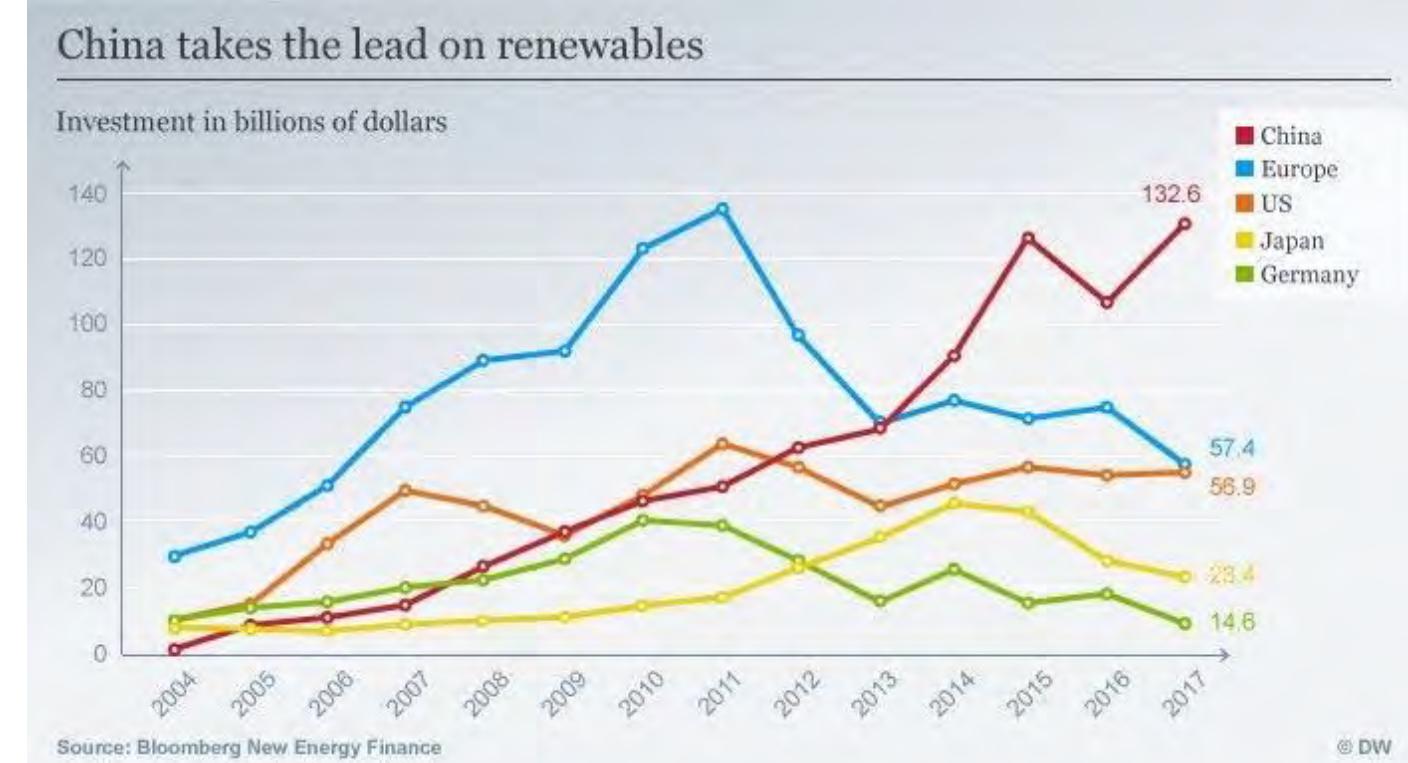
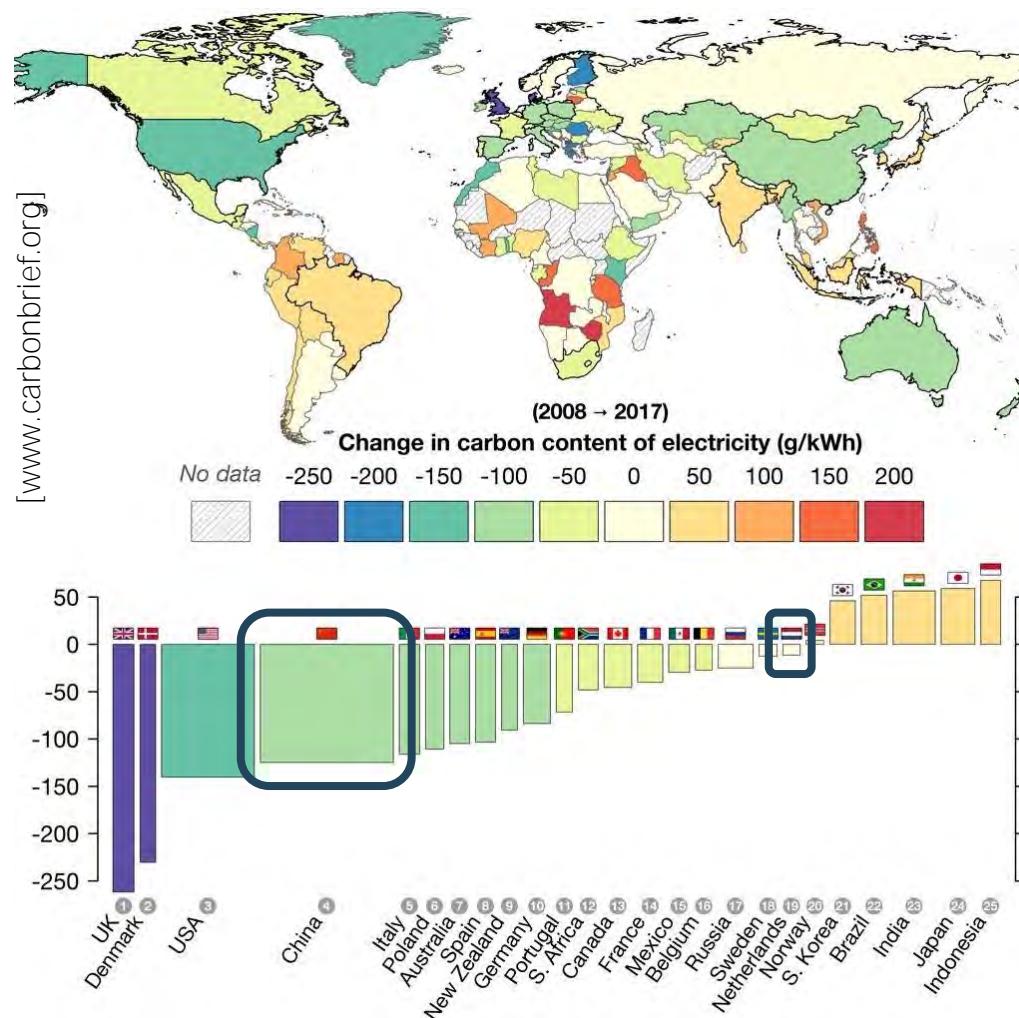

We hebben bossen hard nodig voor CO₂-opname

over natuurlijk erfgoedverlies gesproken...

[foto: Opção Verde/Yvette Watson]

'Laat China eerst maar beter zijn best doen.'

Nee dus.
Hoogste tijd
dat wij zélf
wat gaan doen!

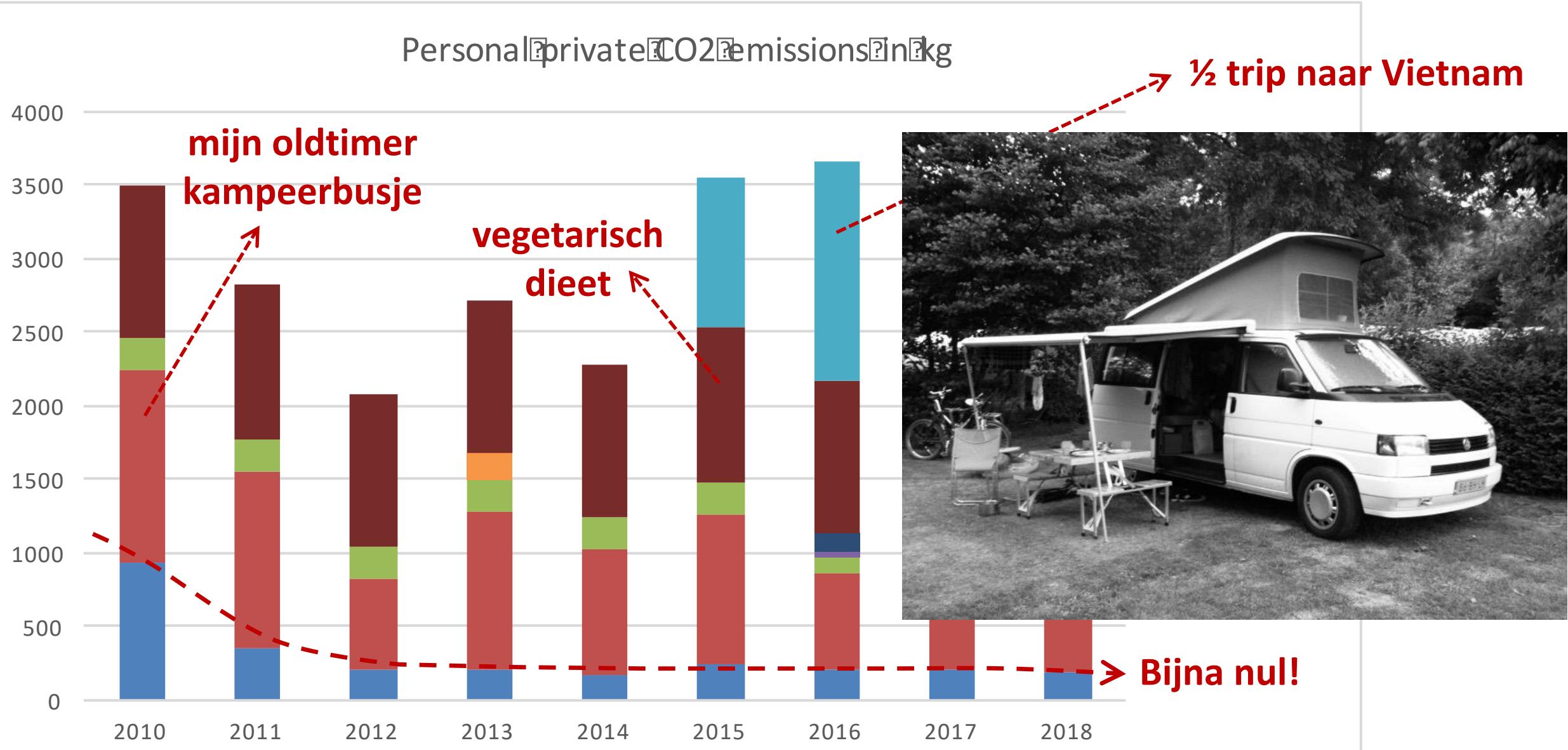
#MijnCO2 | #MyCO2

Het is makkelijk
preken over een
duurzame, circulaire
en energieneutrale
maatschappij.

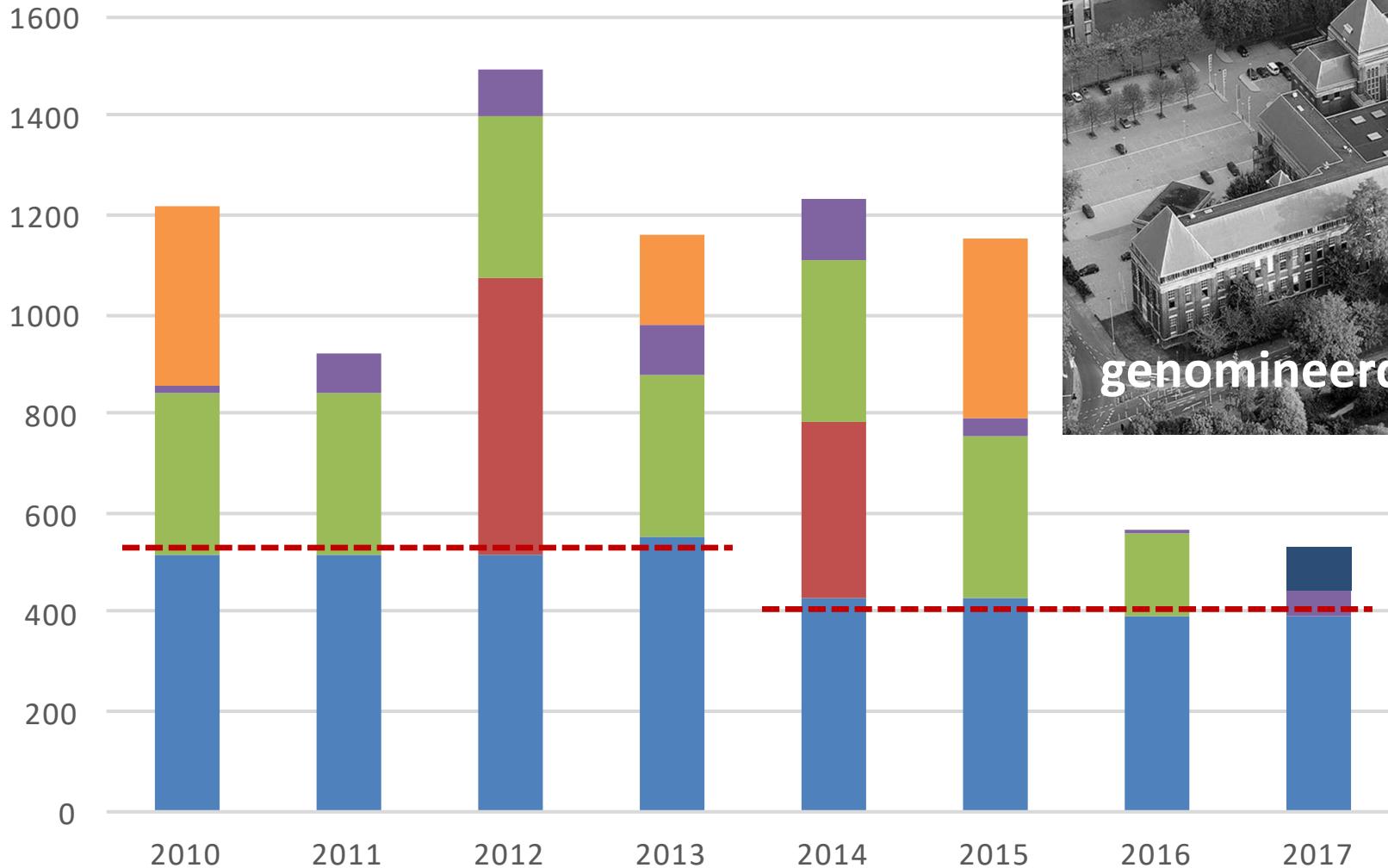
Zelf duurzaam, circulair en
energieneutraal worden
is een heel andere uitdaging...

Mijn eigen CO₂-emissies per jaar, privé

Mijn zakelijke emissies

Business-related personal CO₂ emis-

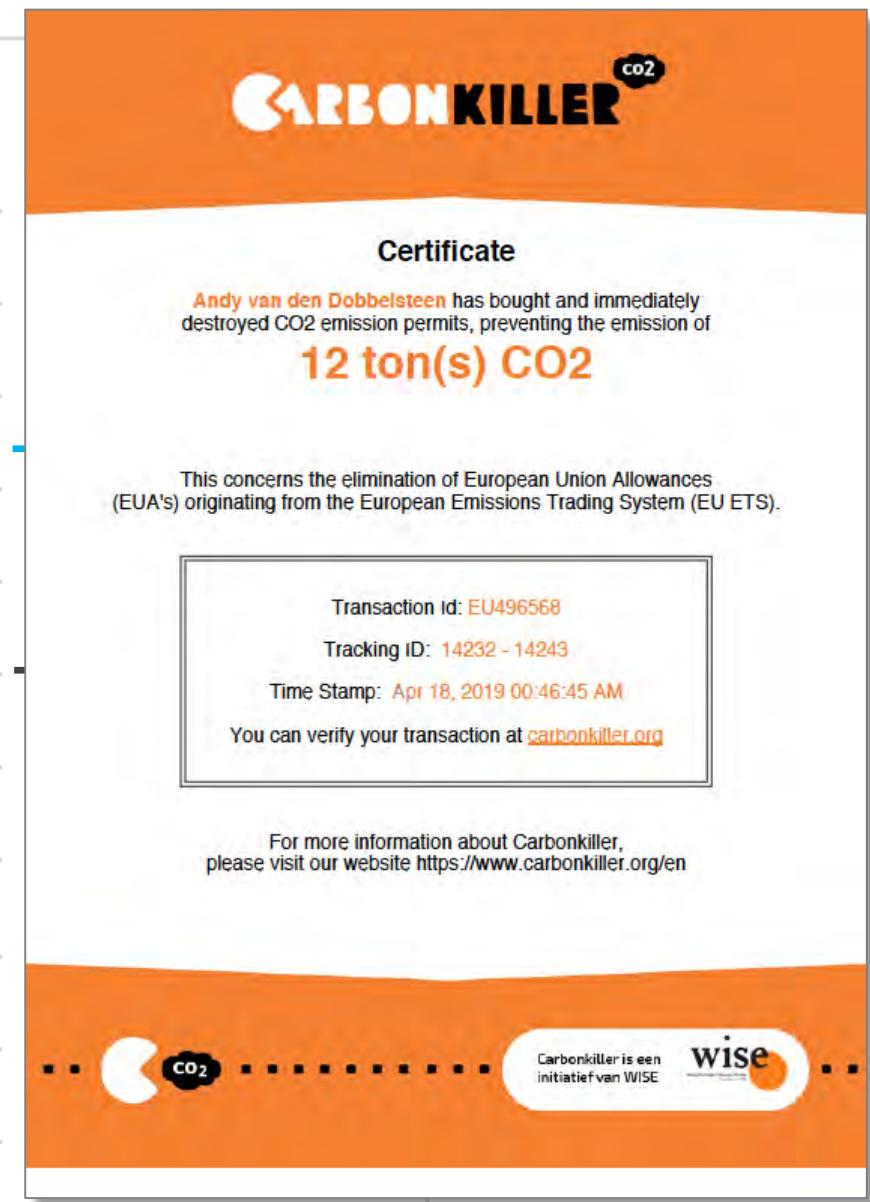
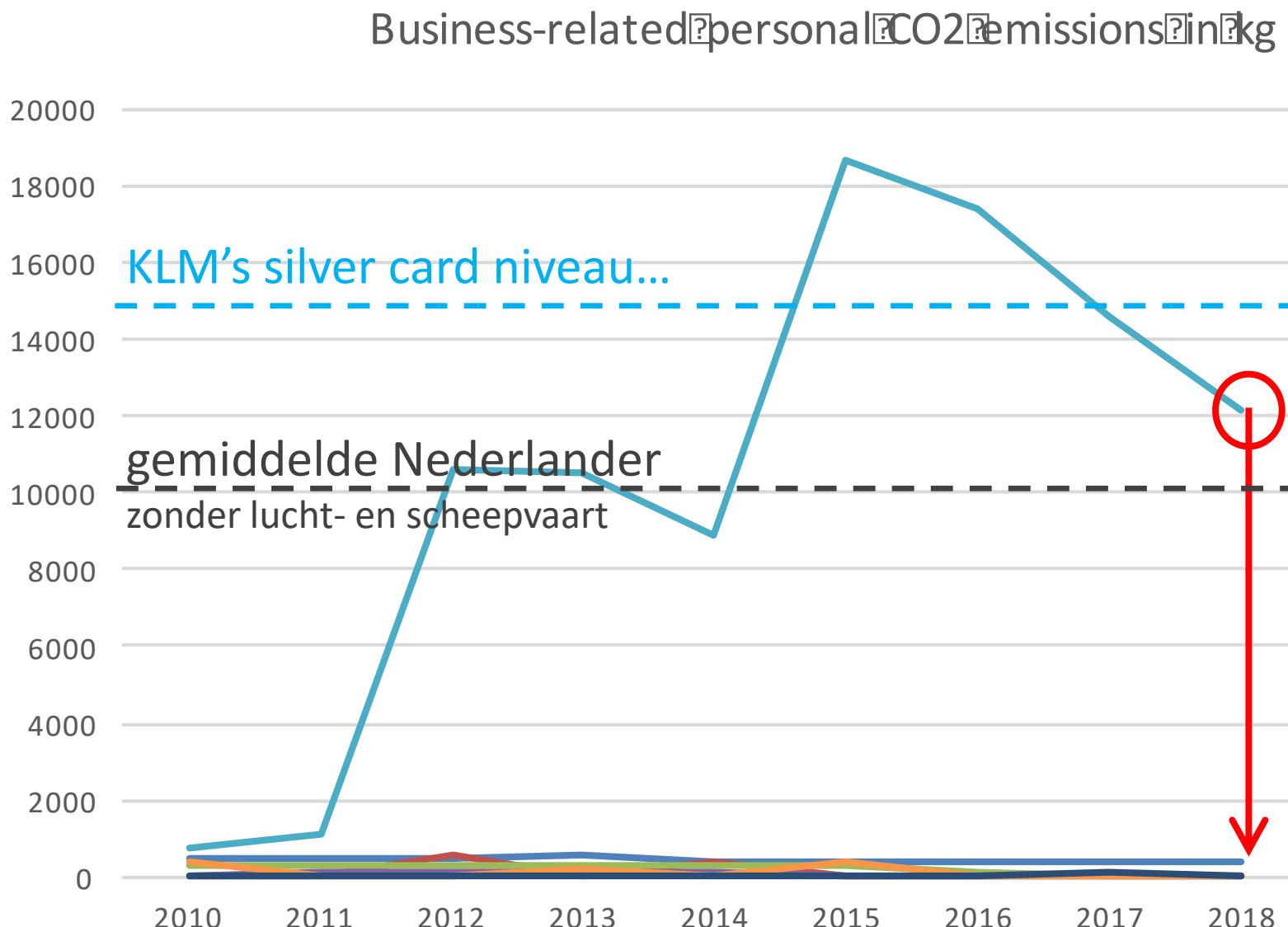
train

car

office

= faculteit Bouwkunde
gerenoveerd in 2013

O ja, de zakenvluchten...

Climate Action!

Klimaatadaptatie

→ wees voorbereid op extreme weersomstandigheden

CO₂-neutraliteit

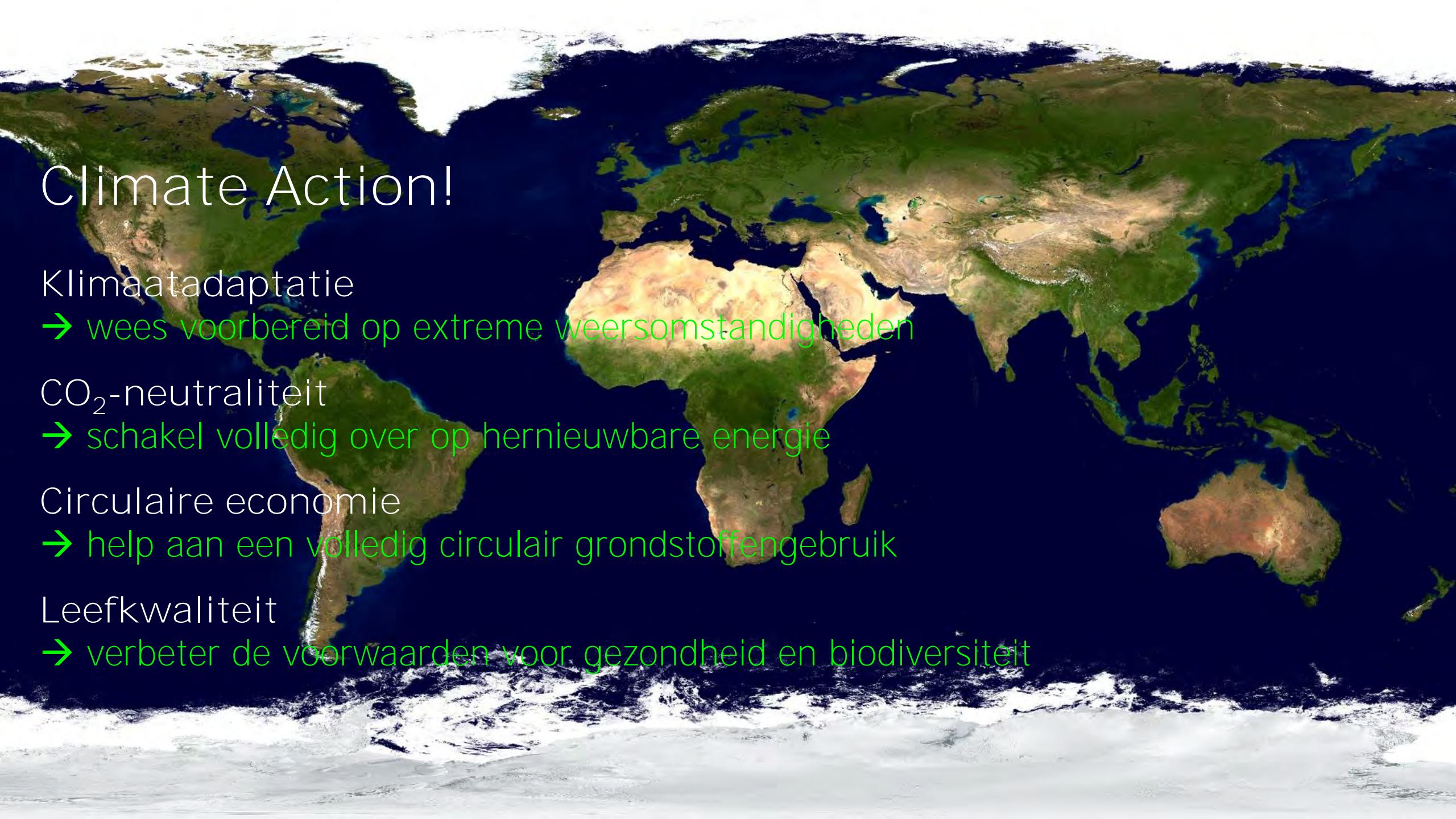
→ schakel volledig over op hernieuwbare energie

Circulaire economie

→ help aan een volledig circulair grondstoffengebruik

Leefkwaliteit

→ verbeter de voorwaarden voor gezondheid en biodiversiteit

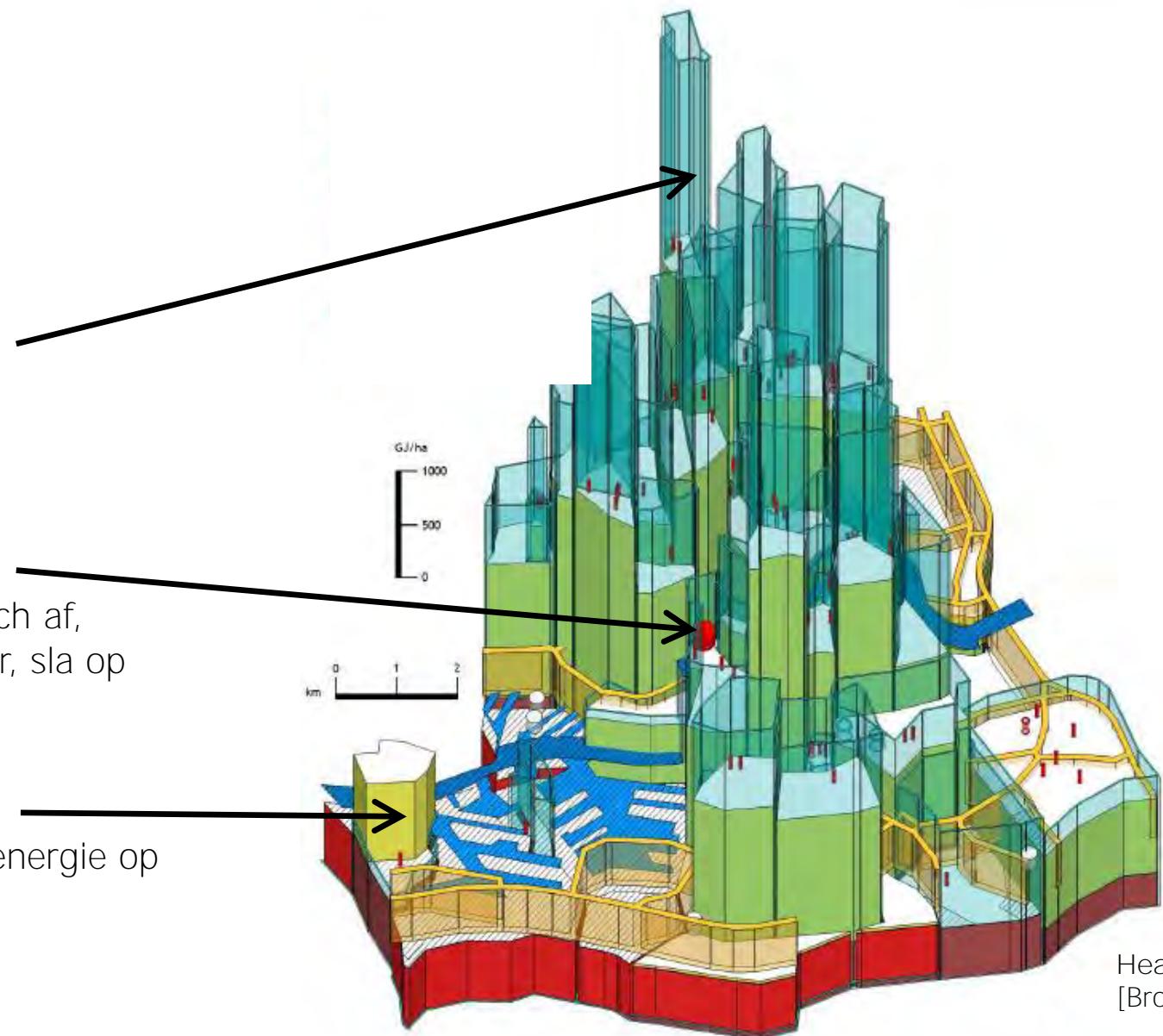
Onze steden moeten in 2050 CO₂-neutraal zijn

Research
vooraf

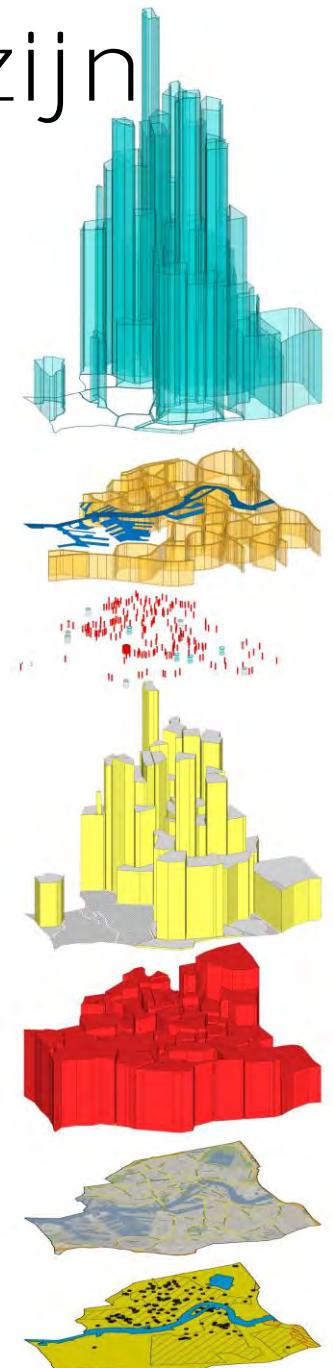
Reduce
reduceer de vraag

Reuse
stem programmatisch af,
wissel uit, cascadeer, sla op

Produce
wek hernieuwbare energie op

Heat map of Rotterdam
[Broersma et al. 2010]

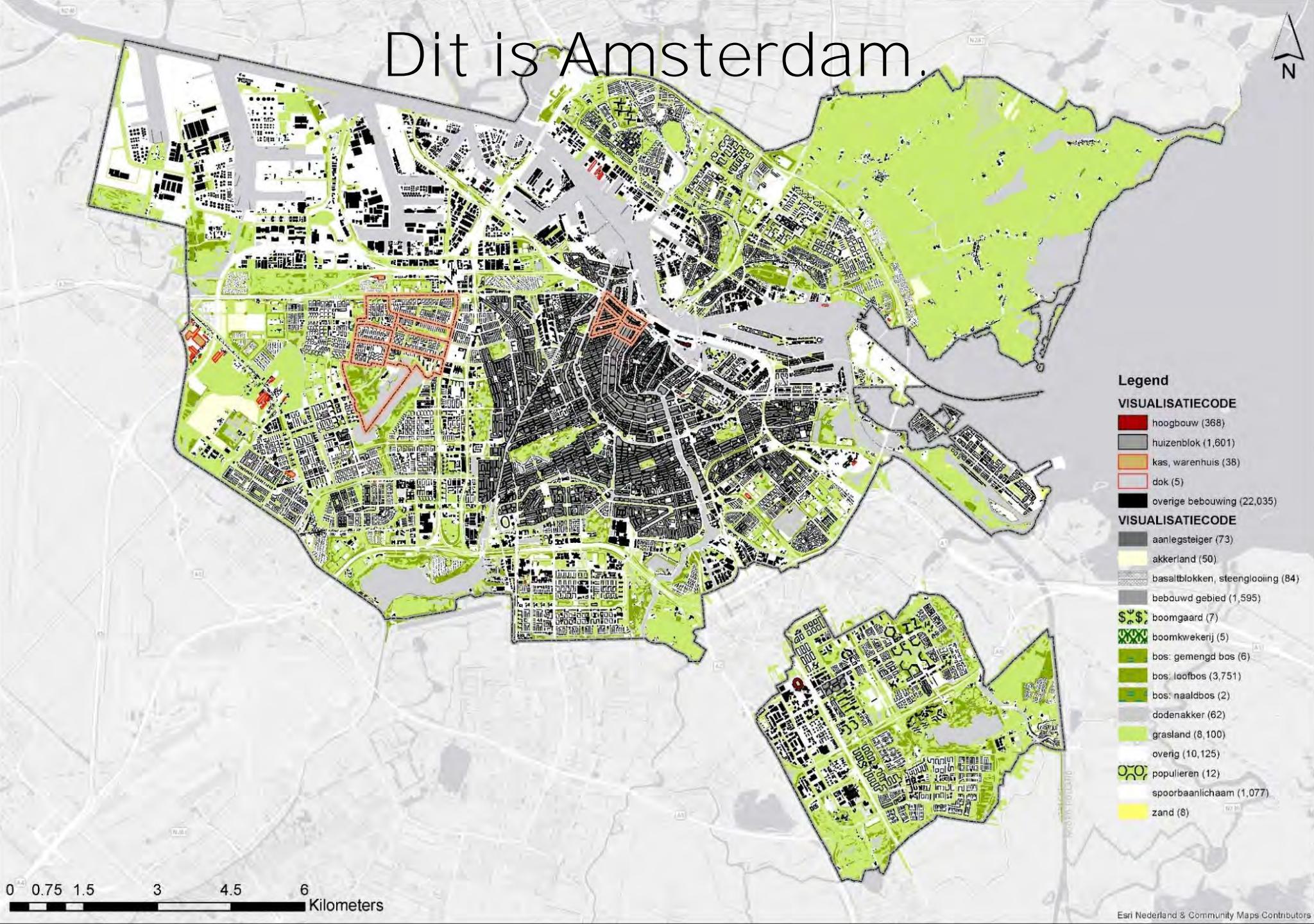

Roadmap Amsterdam

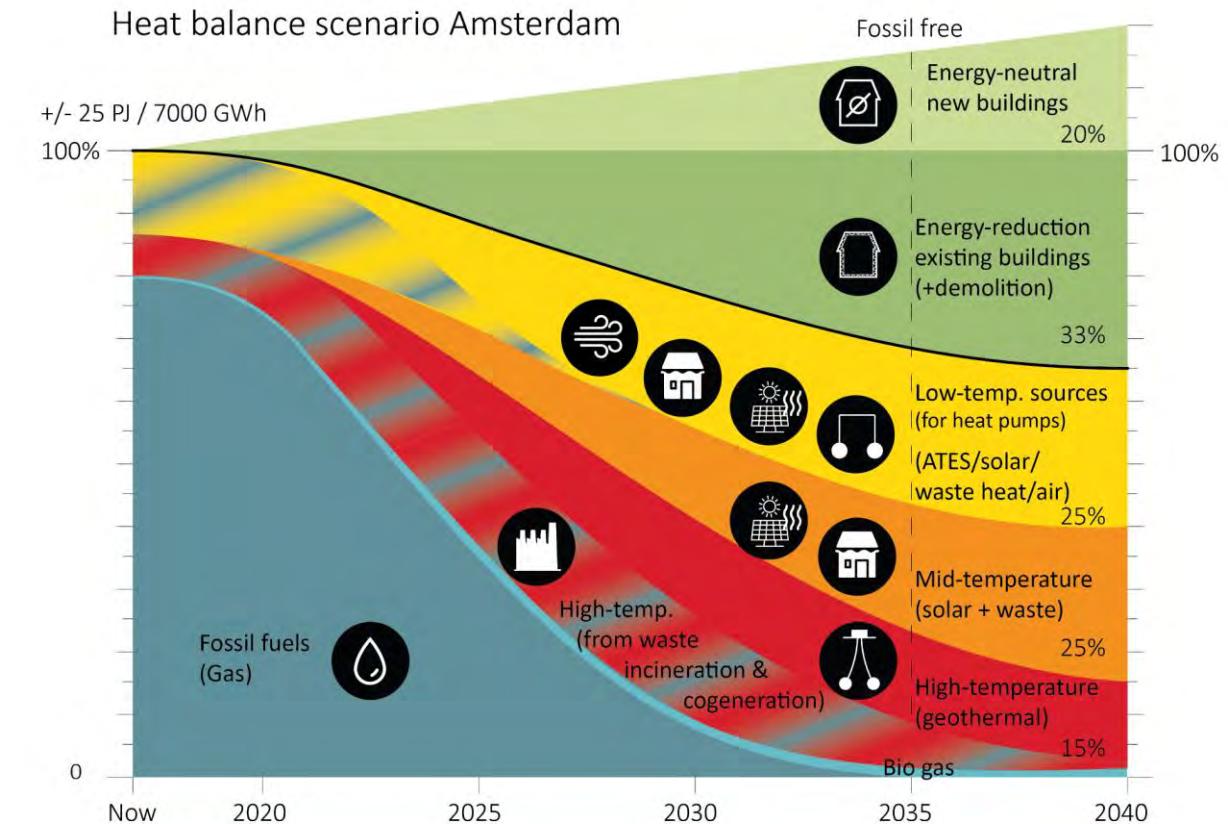
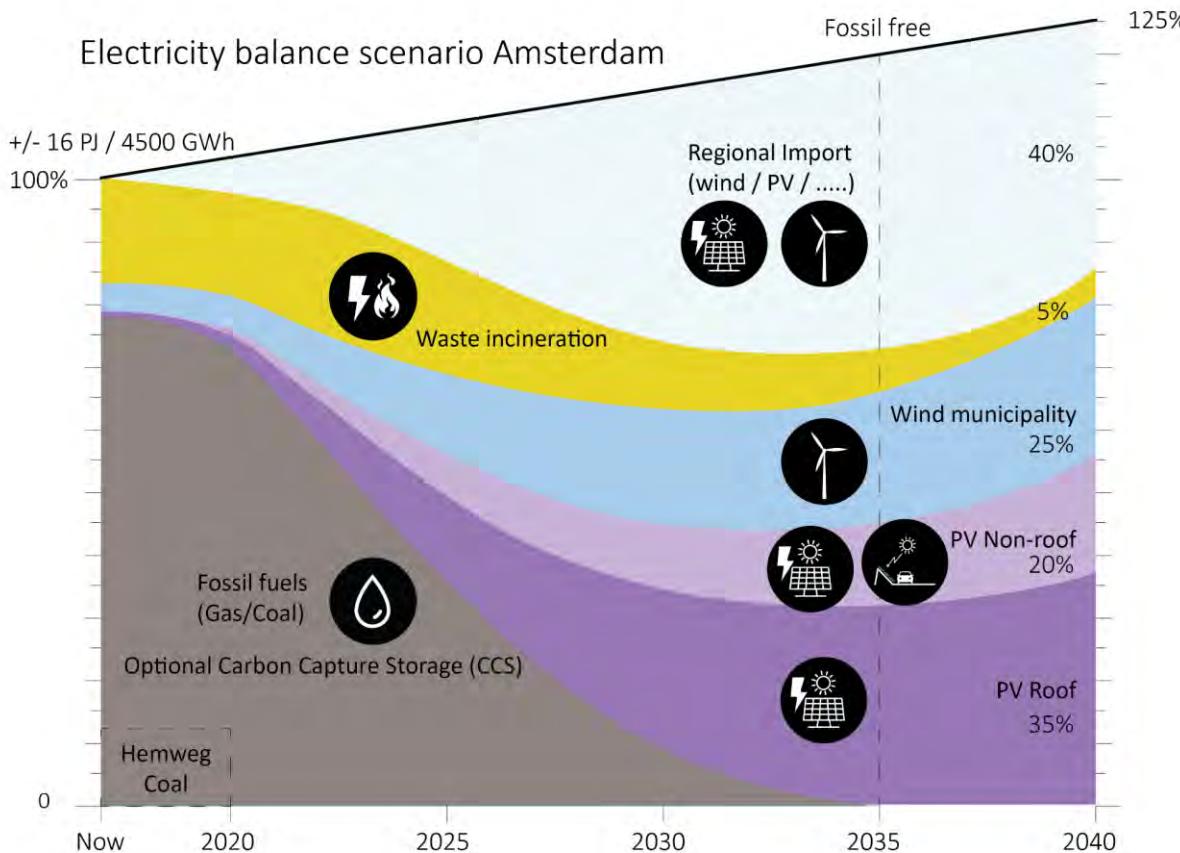
De energietransitieroutekaart naar 'Parijs'

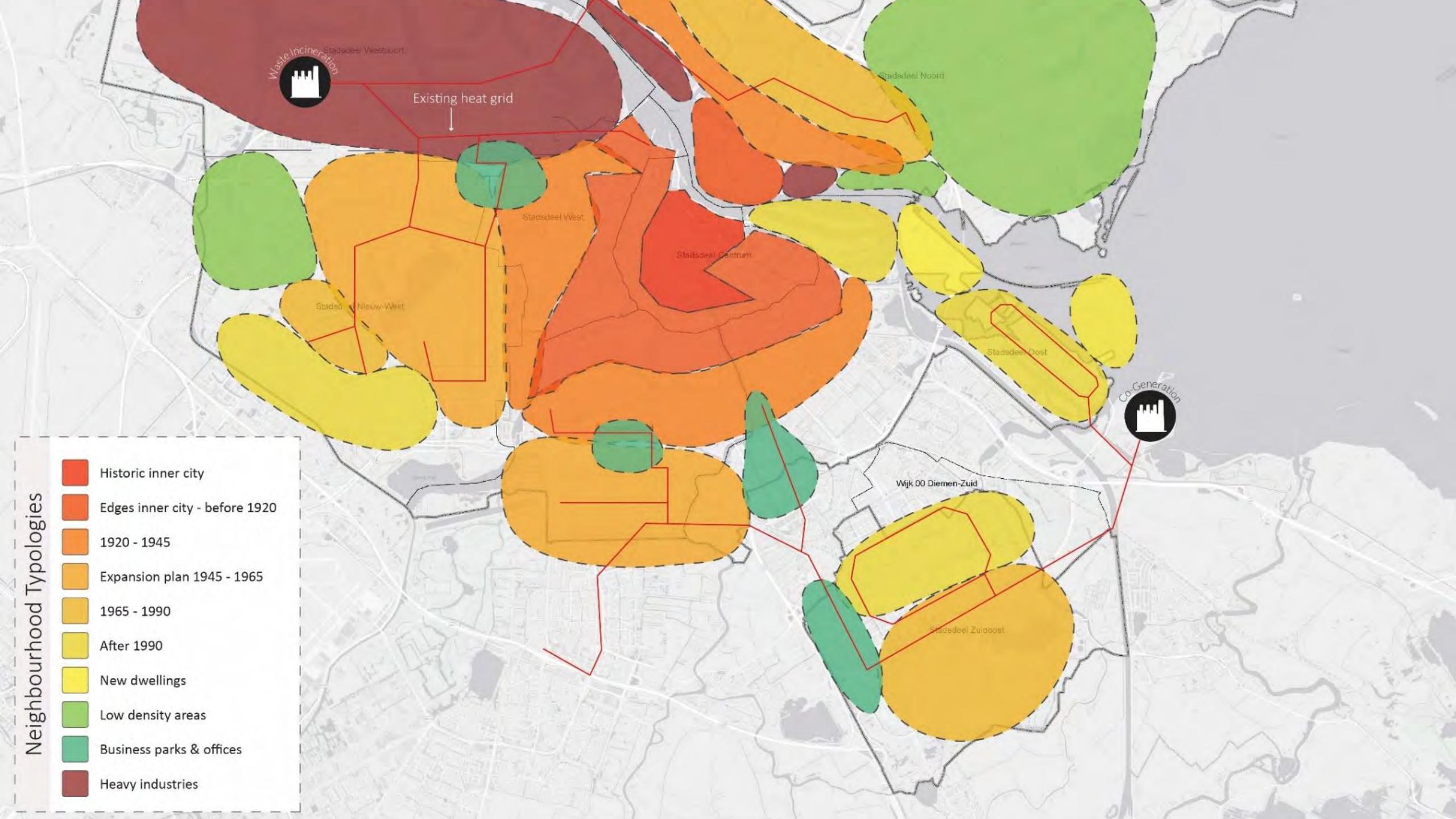

Dit is Amsterdam.

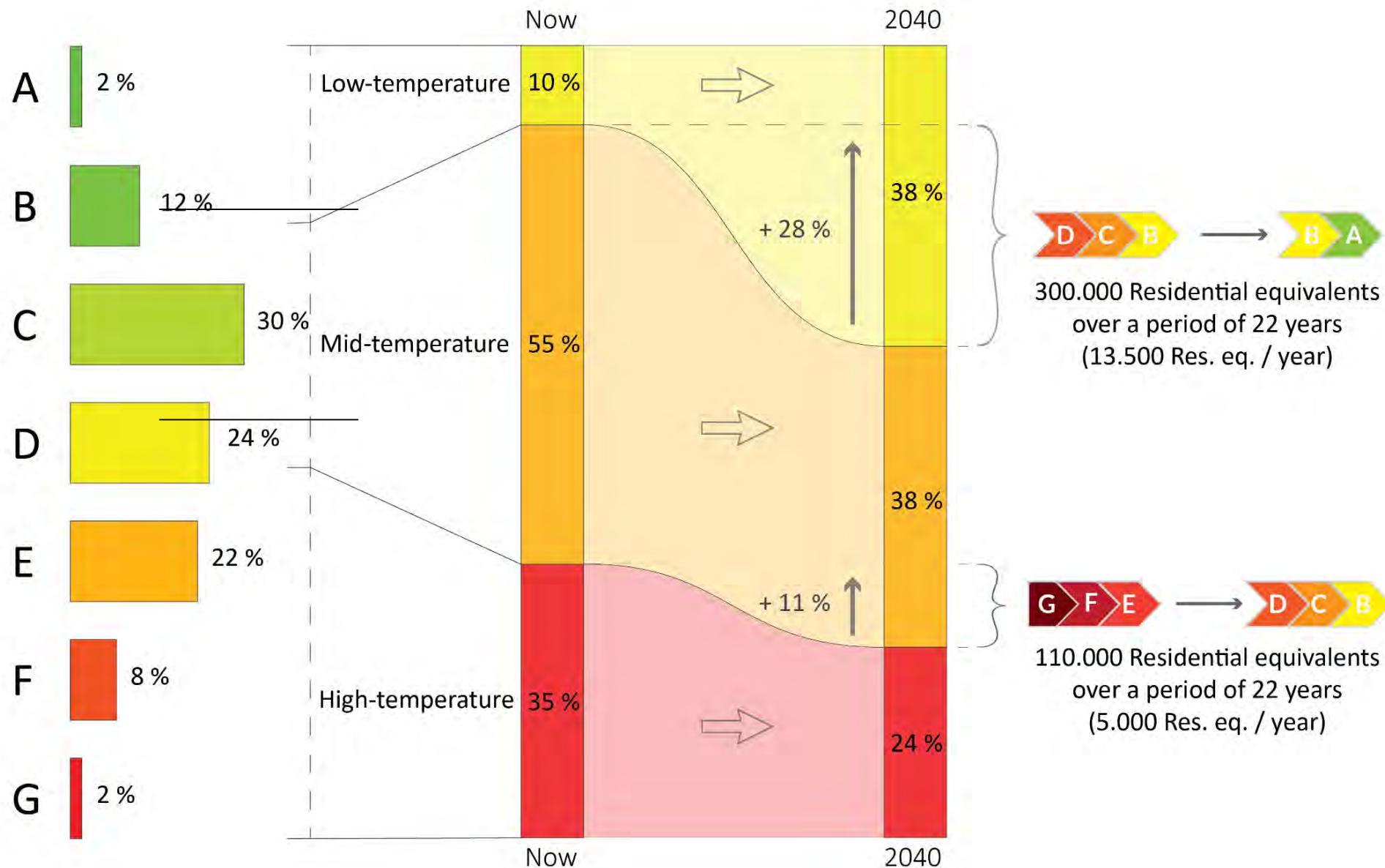

Transitiescenario's voor elektriciteit en warmte

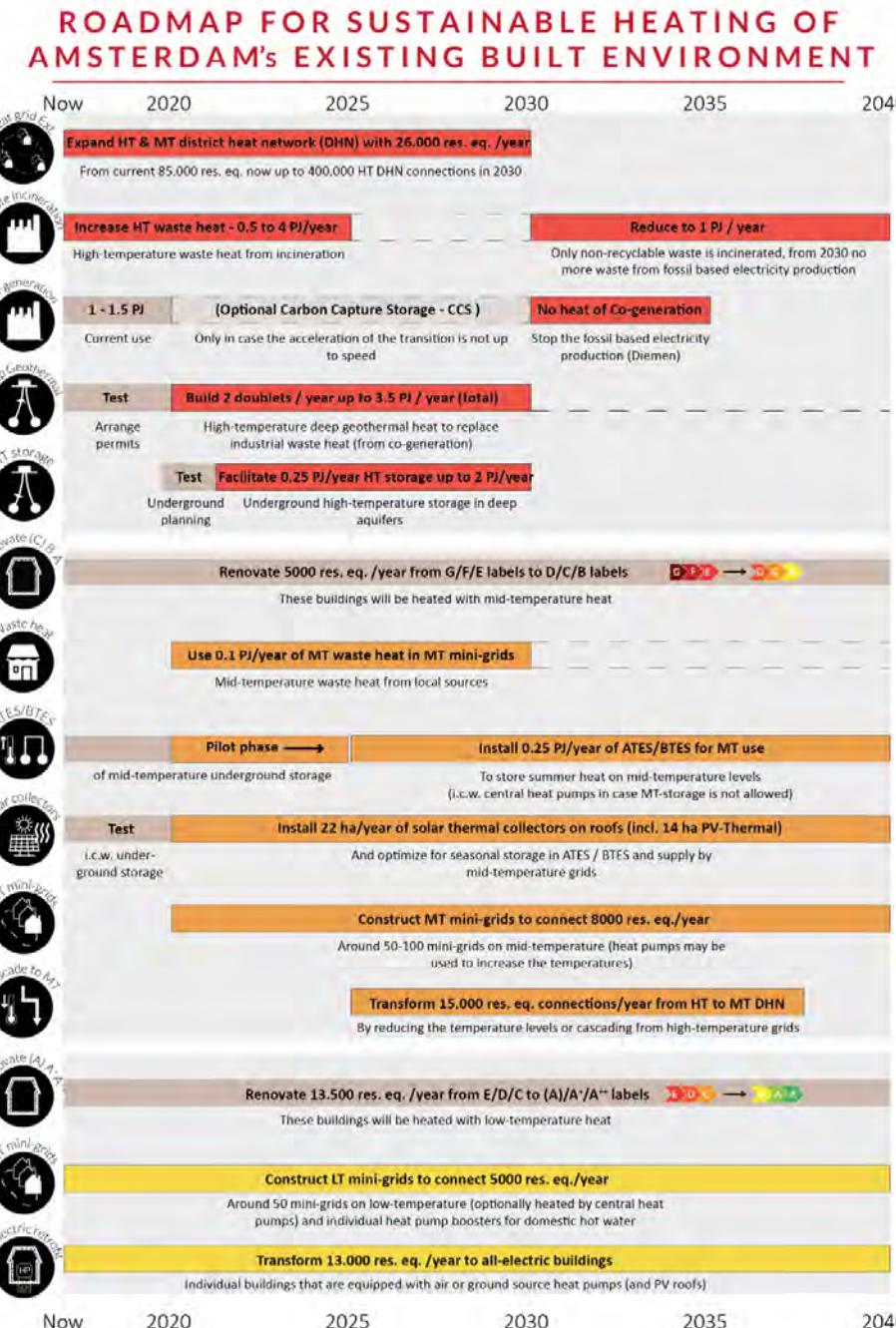

Verschuiving energielabel en temperatuurniveau

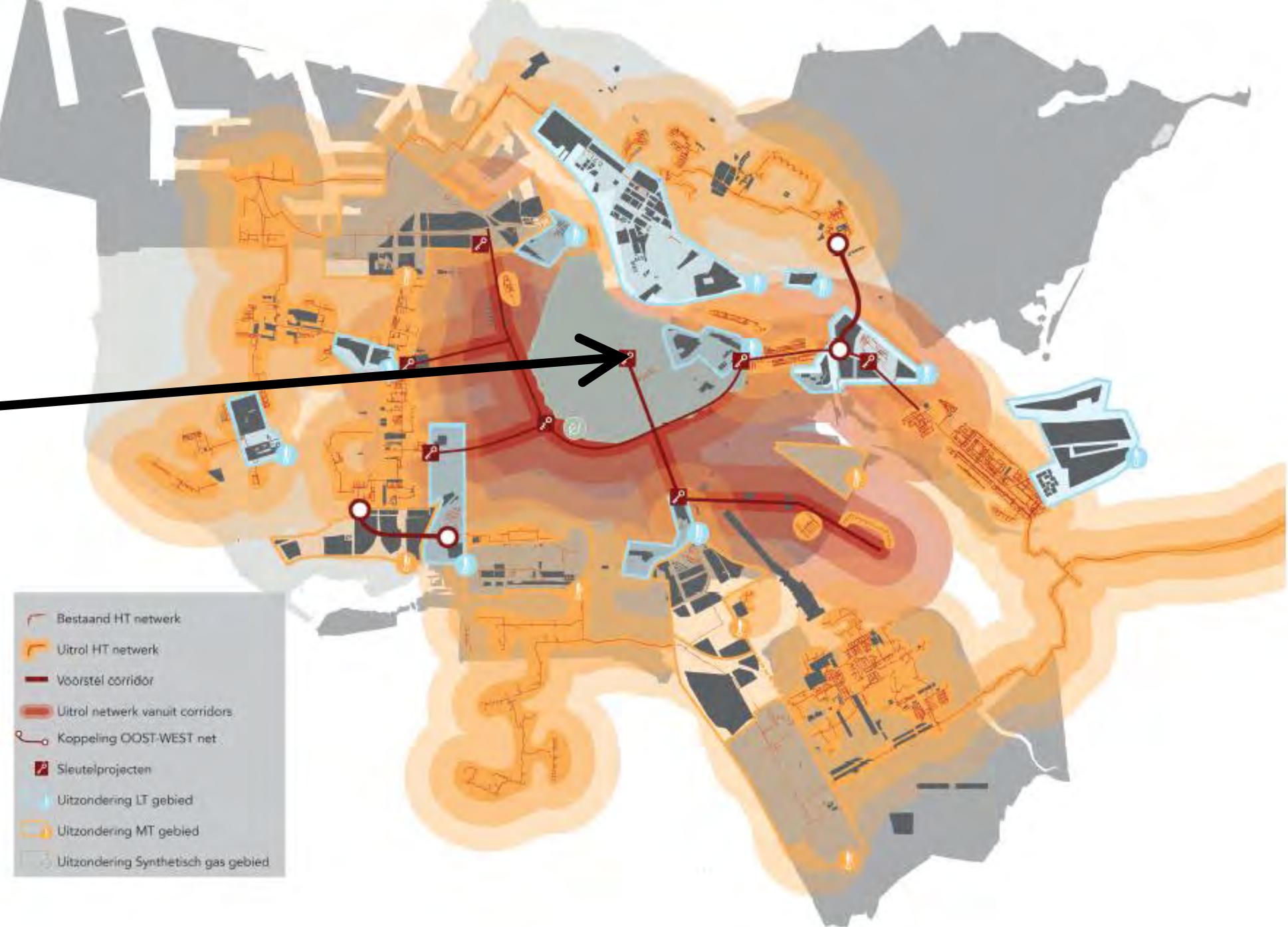

De opgave van Amsterdam

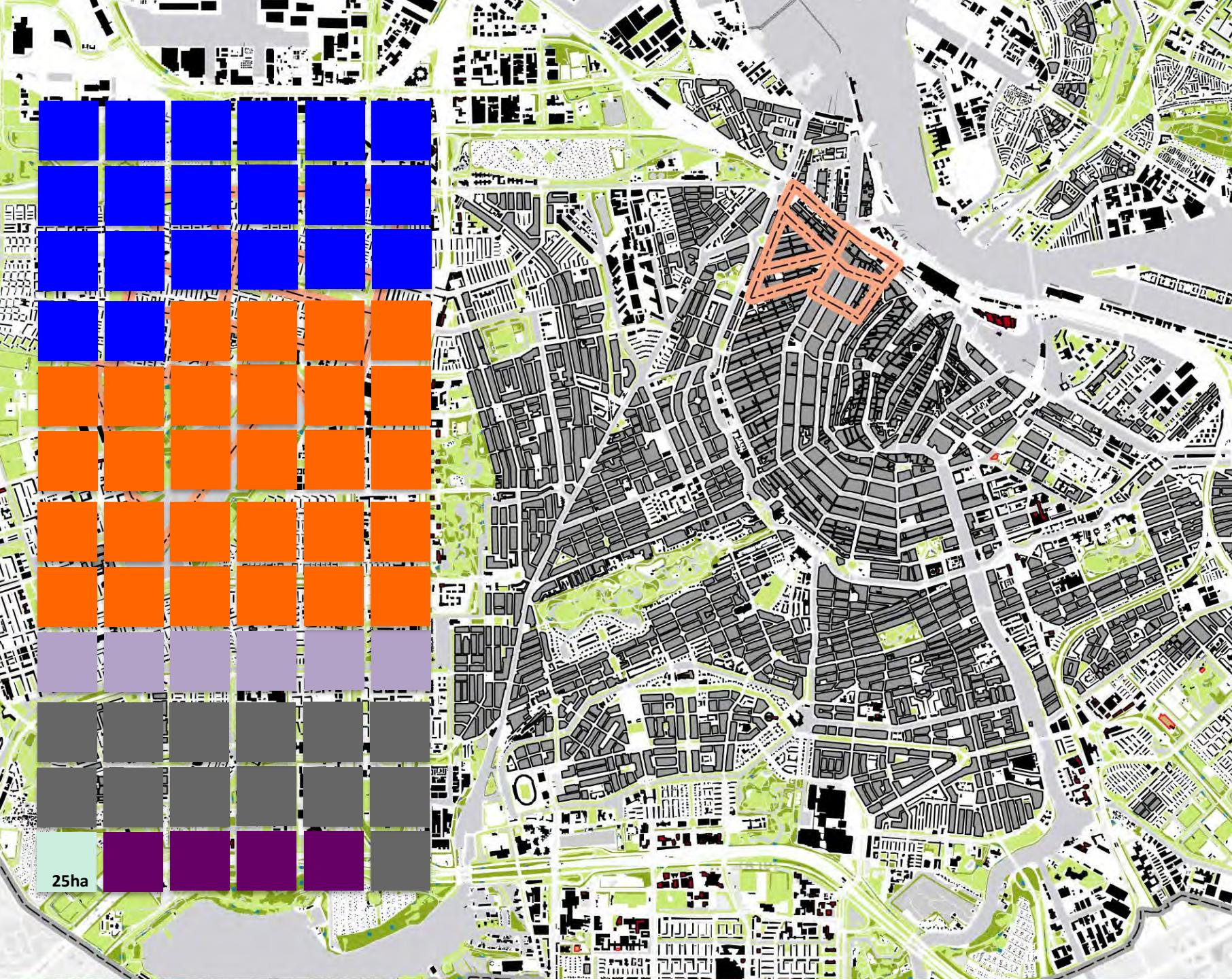
- **Nieuwbouw** gasloos, all-electric, energieneutraal.
- **7.000 renovatieprojecten** tegelijkertijd, tot 2040.
- **26.000 nieuwe aansluitingen** op het warmtenet (78 km pijp), jaarlijks, tot 2030.
- **20 geothermiedoublets** in 2030, tot 3.5 PJ.
- **100 windturbines** van 4 MW binnen de gemeentegrenzen.
- **28 ha PV-panelen** op daken en andere oppervlakken, jaarlijks, tot 2040.
- **2200 GWh import** van duurzame elektriciteit uit de regio in 2040.

Het grote vraagteken

CO₂-voetafdruk 'Brouwerskruis'

10.600 inwoners
6.900 huishoudens (1.54 inw/hh)

- ELEKTRICITEIT** 15.000 MWh
- AARDGAS** 7,6 miljoen m³
- MOBILITEIT** 2.700 km/hh
- AFVAL** 3.300 ton (685 kg/hh)
- WATER** 496.000 m³ (71 m³/hh)

NB: alleen huishoudelijke energie
(geen diensten); mobiliteit geschat
op -60% van het NL gemiddelde;
afval geschat op 60% verbranding.

De grachten

Hoofdkeuzes:

1. Radicale energierenovatie, met maximale PV
2. HT/MT stadswarmtenet, met onzichtbare PV
3. Groen gas (bio, H₂, CH₄), zonder PV (opwek elders)

Voor: blijf zitten

Radicale energierenovatie?

Tegen: sta op

Vergaande renovatie, volledig gasloos

- Gebouwschil aanpakken
 - Flink na-isoleren (inpakken of aan binnenkant)
 - Ramen vervangen (HR++ of triple glas)
- Lage-temperatuur warmtesystemen
 - Warmtepompsysteem
 - Individueel of collectief, met mingrids en WKO
- Bron WP-systeem: 1. bodem, 2. oppervlaktewater, 3. (buiten)lucht
- Zonnecollectoren voor warmtapwater (met elektrische navewarming)
- PV-maximalisatie
 - Alles volleggen...
 - Geïntegreerd, esthetisch en historisch verantwoord?

**Regeluwe
monumentenzorg
(dag, UNESCO!)**

Het schrikbeeld

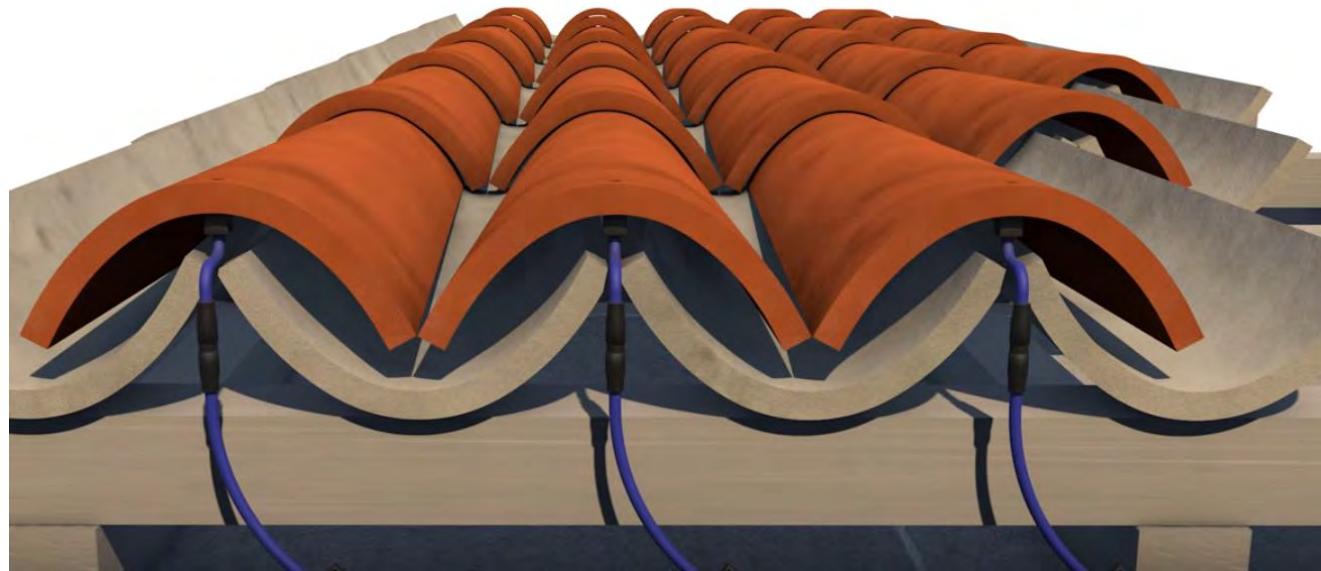
Acceptabel?

Ja: zitten | Nee: staan

Werken aan 'erfgoed-PV'

http://www.dyaqua.it/_en/index.php

Solar roof finishes

TEXTURED

SMOOTH

TUSCAN

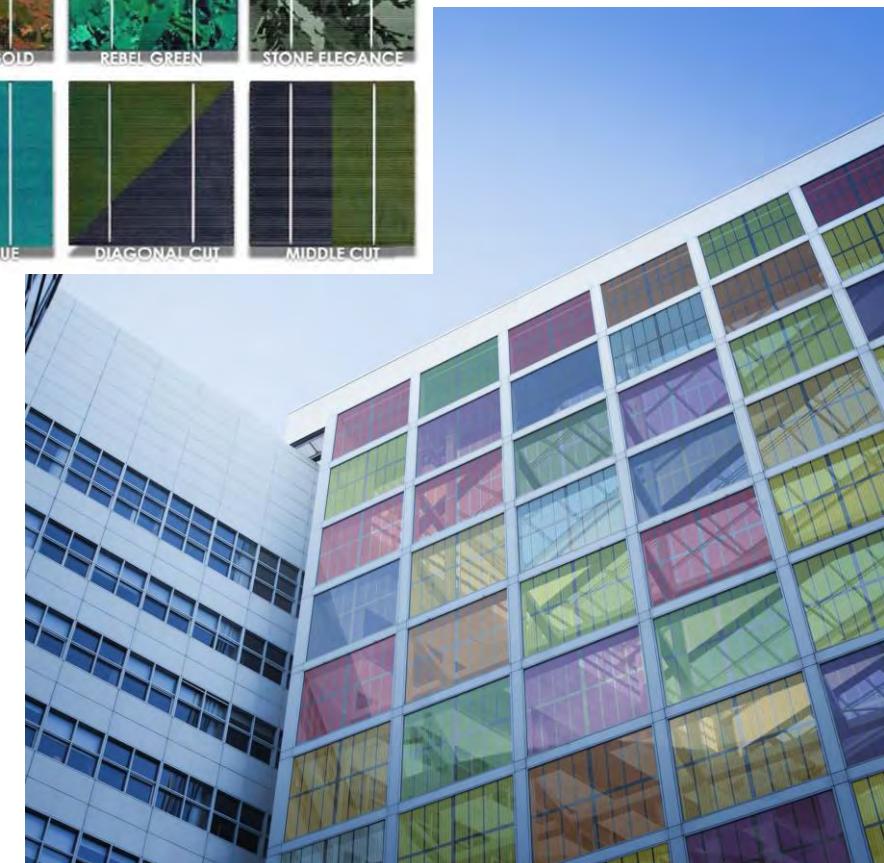
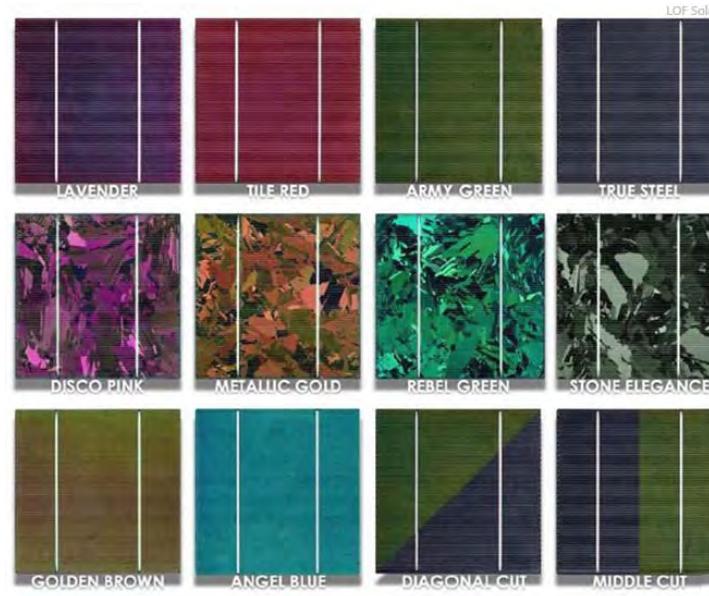
SLATE

Source: Tesla

Nieuwe vormen van PV → sessie Marjan van Aubel

[Dyaqua]

[Kameleon Solar]

Voor: blijf zitten

Duurzaam gas?

Tegen: sta op

Duurzaam gas

- Soorten gas
 - Biogas uit vergistingprocessen (afvalwater, snoeiafval, GFT...)
 - Waterstof (H_2), uit overtollige duurzame stroom (zon, wind, waterkracht)
 - Synthetisch methaan (CH_4), uit over-to-gas van overtollige duurzame stroom
 - Bestaande infrastructuur gebruiken?
 - Gasnet en leidingen in huis
 - Ketels en boilers
 - Grote gemeentelijke gasfabrieken
 - Andere gegadigden voor duurzaam gas
 - Industrie, vooral zware industrie
 - Transport, vooral zwaar transport
- We kunnen niet zoveel
produceren als we nu
van aardgas gebruiken**

Voor: blijf zitten

Warmtenet?

Tegen: sta op

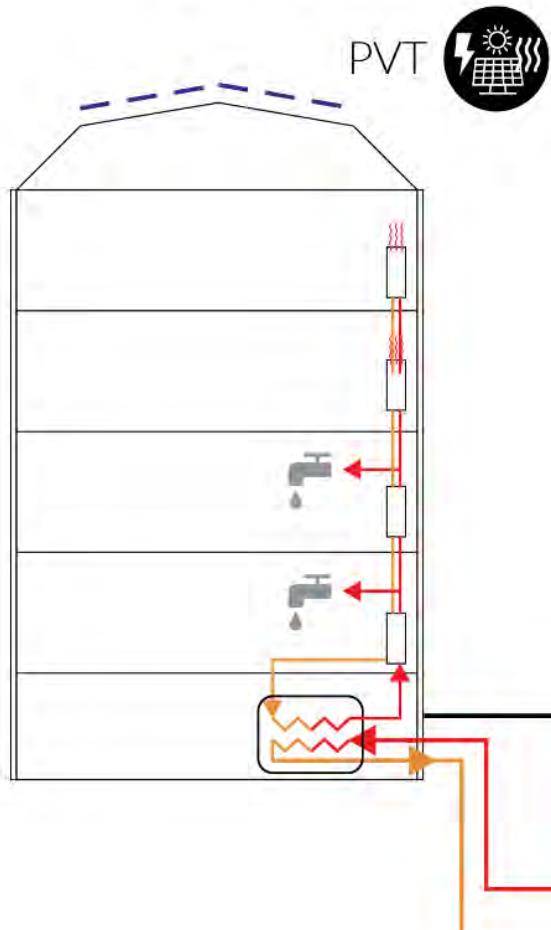
Stadswarmtenetten

- Temperaturen
 - Cascadering van HT-zones naar MT-zones naar LT-zones
 - HT (90°C) aanvoer, MT (65°C) retour = aanvoer, LT (40°C) retour
- Bron: van fossiel naar duurzaam
 - Afvalverbranding?
 - Biomassa(bij) stock?
 - Geothermie?
 - Zonnewarmte?

**Grootschalige uitrol
in de binnenstad
en oudere delen**

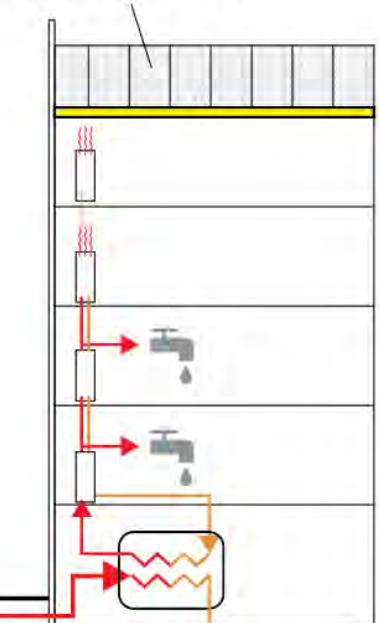
HT warmtenet en autonome woonboten

Energy renovation
GF -> FED

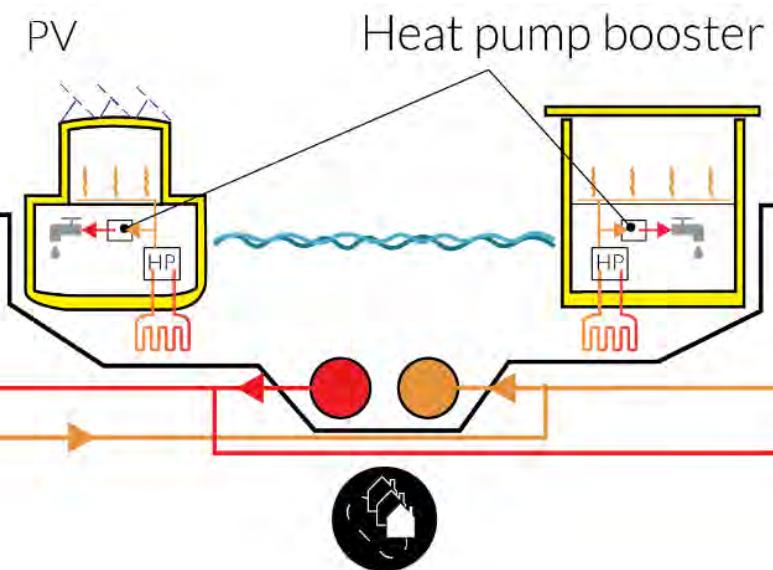

Energy renovation
GF -> FED

PV rooftiles

Warmtepompen halen
warmte uit het kanaal

A photograph showing a group of people in traditional, colorful, patterned costumes performing a circular dance. They are wearing white hats and are arranged in a circle on a sandy or dirt ground. In the center of their circle is a large, dark wooden pole. In the background, a tall wooden windmill structure stands against a clear sky. The scene suggests a cultural or folkloric performance.

Sportief
cultureel erfgoed

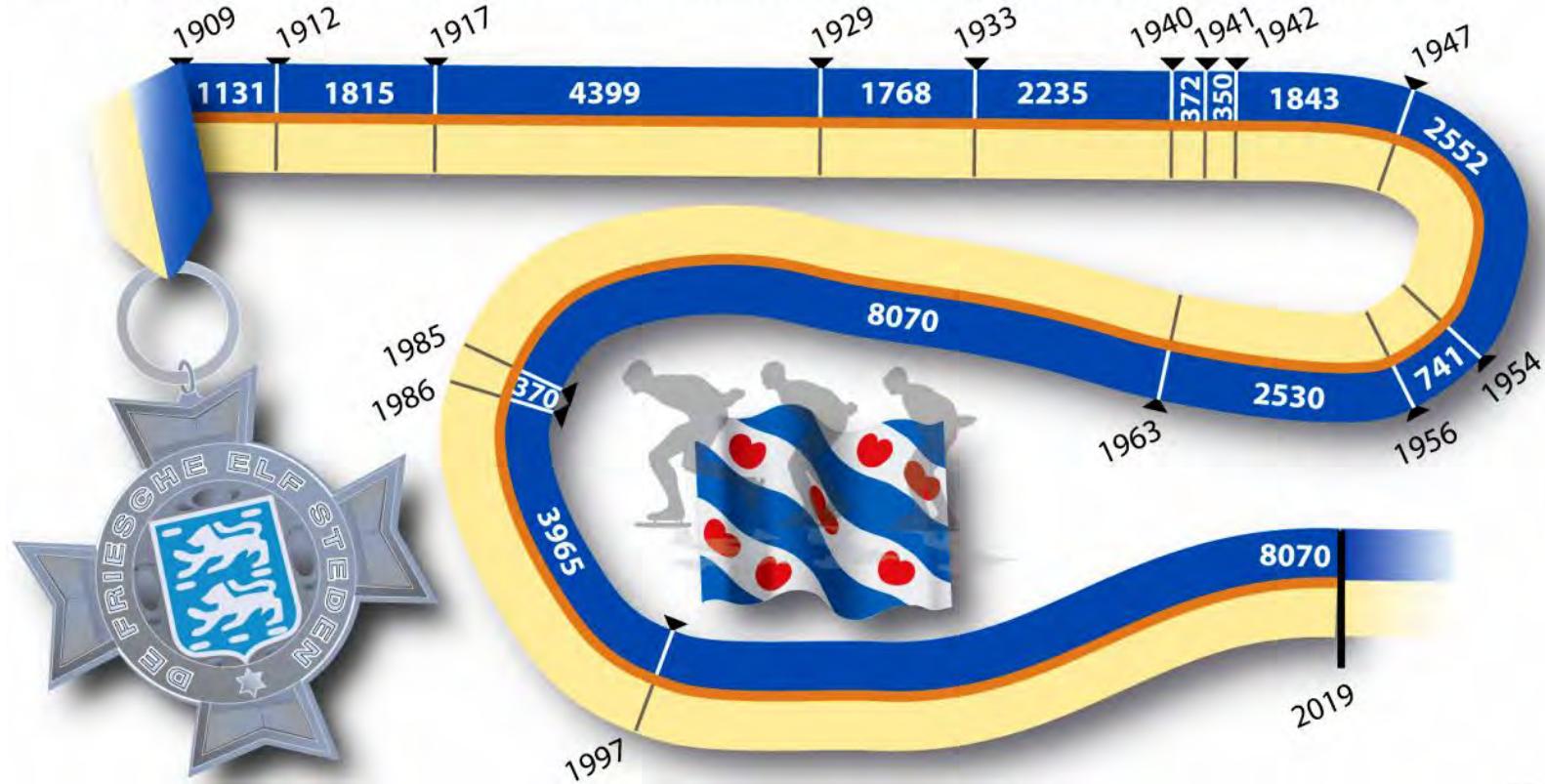
Een naargeestig vooruitzicht

- Sinds 8 februari een recordaantal dagen zonder Elfstedentocht
- Het is al 1°C warmer dan pre-industriële tijden
- De temperatuur stijgt door, waarschijnlijk tot 2-3°C

Is er hoop ooit nog een tocht te kunnen rijden?

Langste Elfstedentochtloze tijdperk in aantocht

Op 8 februari 2019 is het 8070 dagen geleden dat in Friesland de laatste Elfstedentocht werd gehouden. Dan begint het langste Elfstedentochtloze tijdperk ooit. Het aantal dagen tussen de vijftien Elfstedentochten:

ANP

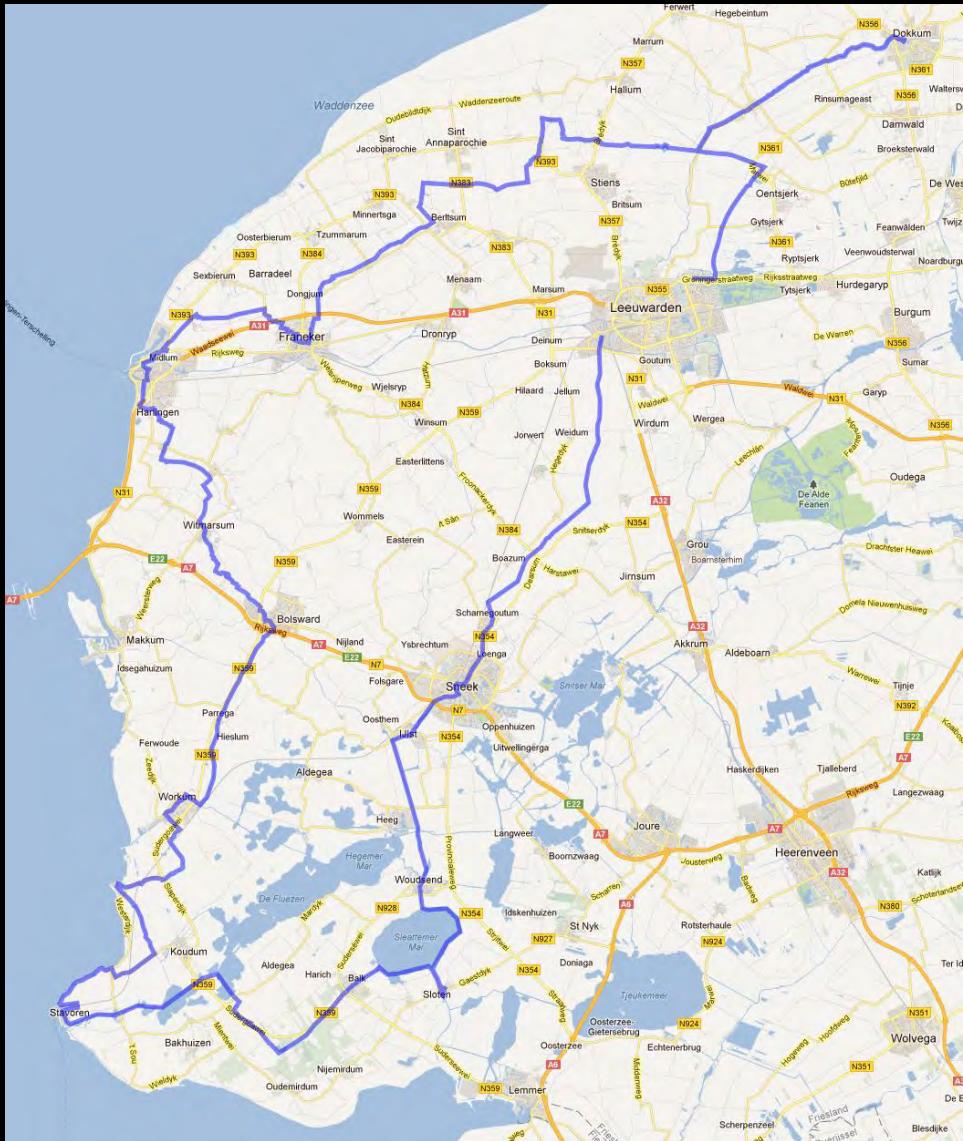
Mijn doel

- Energietransitie verbinden aan het realiseren van een Elfstedentocht
- Als we snel zijn en geluk hebben, kan het al in de winter van 2020, 2021 of 2022!

Hoe is dit mogelijk?

Masterplan voor Elfstedentocht 2.0

- **Energietransitie** naar all-electric: gedegen renovatie van Friese woningen
- **Elfstedentraject** wordt de warmtebron voor verwarming in de winter (aquathermie)
- **10% van Friese huishoudens** (29.000) wordt aangesloten op de route
- **10.000 warmtepompen** (elk 10 kW) onttrekken warmte voor deze huishoudens daarmee wordt het **water met 4°C gekoeld**
- **26 windturbines** (elk 4 MW) zijn nodig voor de elektriciteit, maar dat zijn ze sowieso

A dynamic photograph of a speed skating race. A large group of skaters in colorful, aerodynamic suits and white helmets are shown in mid-stride on a light-colored ice rink. In the background, a tall, dark windmill stands prominently against a hazy, overcast sky. The skaters are blurred slightly, conveying a sense of speed.

It giet oan!

Fansels! → bliuw set

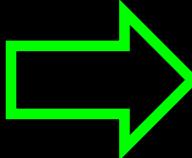
Dwaan it?

Echt net: stean op

Duurzame renovaties en transformaties

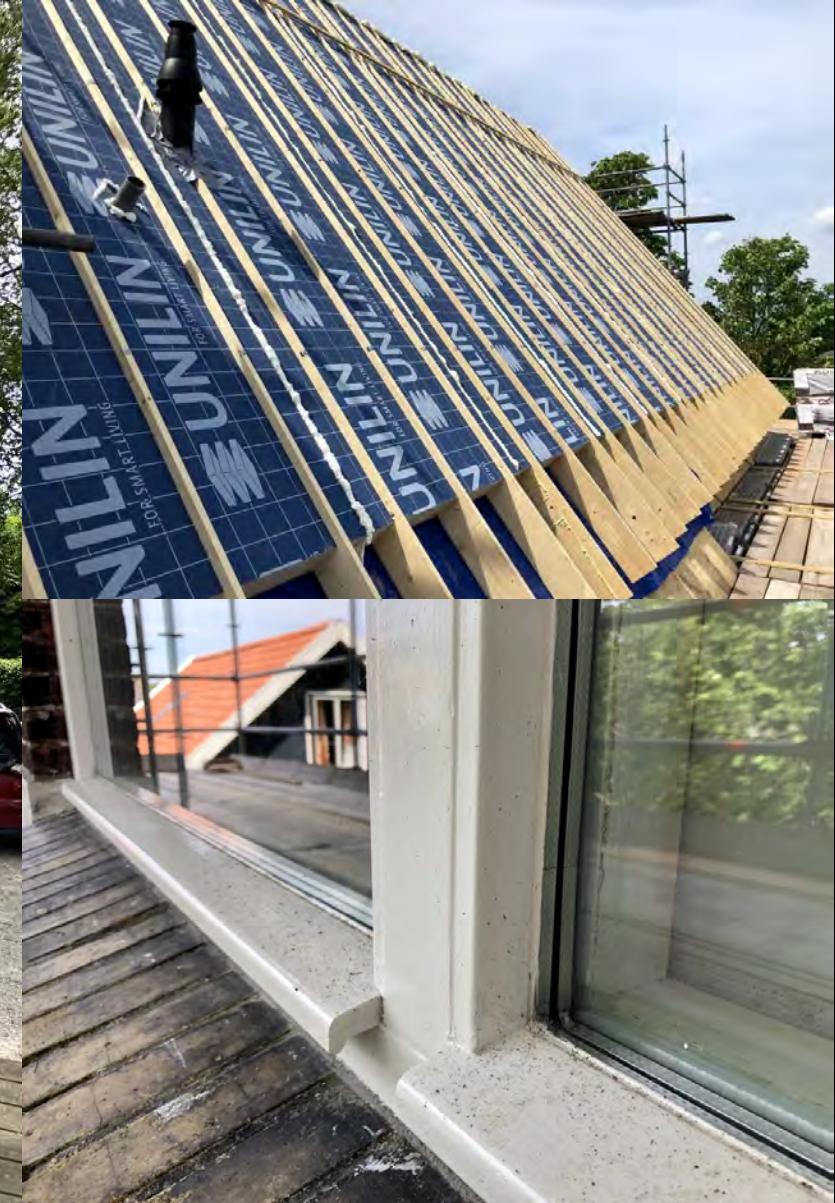
>90% van wat er in 2030 staat, is er nu ook al

Acceptabel?

Ja: zitten | Nee: staan

En het kan ook andersom

Soms verder gaan dan 'bescheiden'

Prêt-à-Loger

Home with a Skin

Prêt-à-Loger, Versailles, 2014

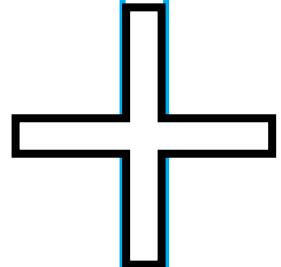
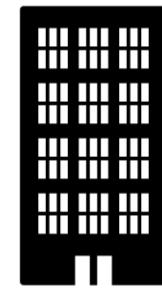

Solar Decathlon 2019

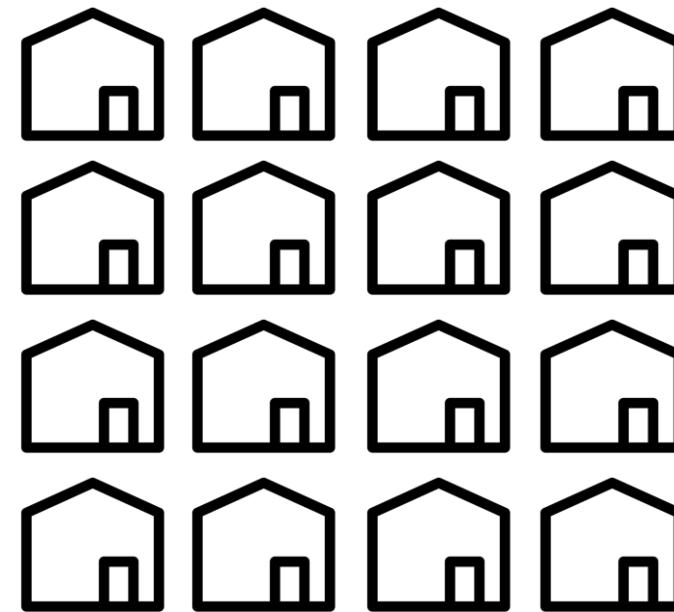
Szentendre, Hungary, 2019

Kantoren naar label C

- 67.000 kantoren in NL
- 55% voldoet niet
- Tot 2023: 260 kantoren te renoveren, per maand...

Betaalbare huisvesting

+1 miljoen woningen in 2030

Solar Decathlon 2019 TU Delft

VACANT

15% OF OFFICE BUILDINGS
VACANT IN NETHERLANDS

UNUSED

BY YEAR 2040, OVER 1
MILLION NEW HOMES ARE
NEEDED

INEFFICIENT

VACANT OFFICE BUILDINGS
HAVE LOW ENERGY LABELS

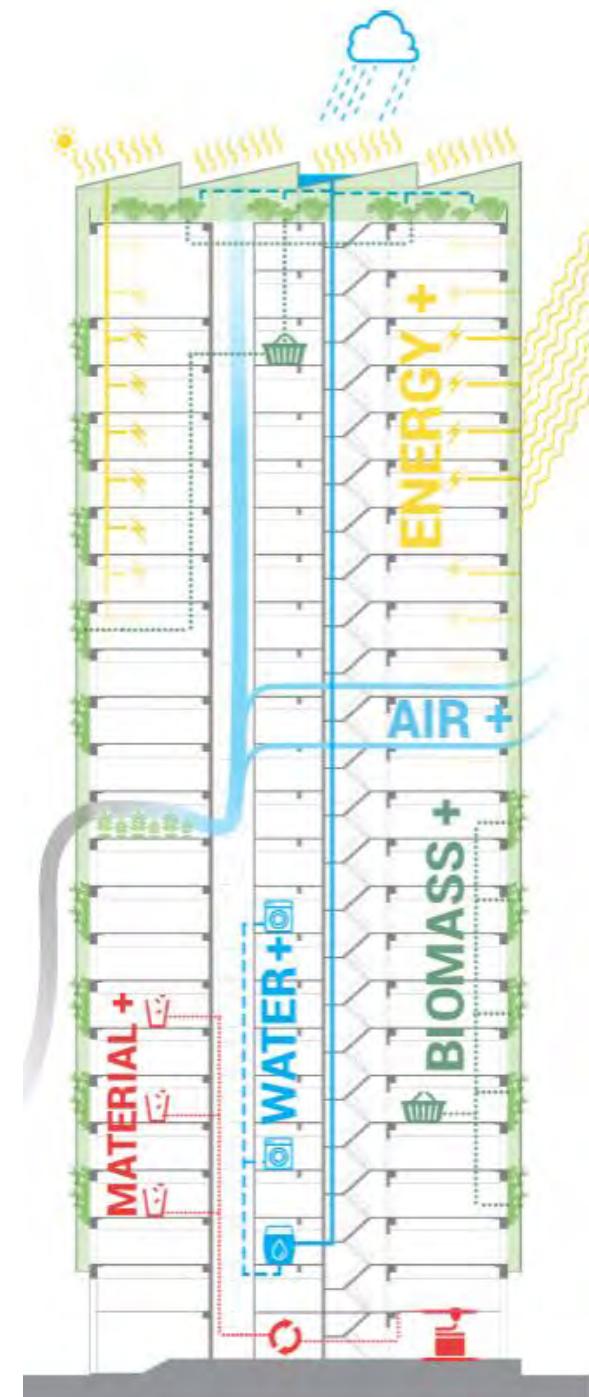
UNFRIENDLY

VACANT BUILDINGS ARE
PRONE TO MISTREATMENT

UNPRODUCTIVE

THESE BUILDINGS DO NOT
CONTRIBUTE POSITIVELY
TO THEIR SURROUNDINGS

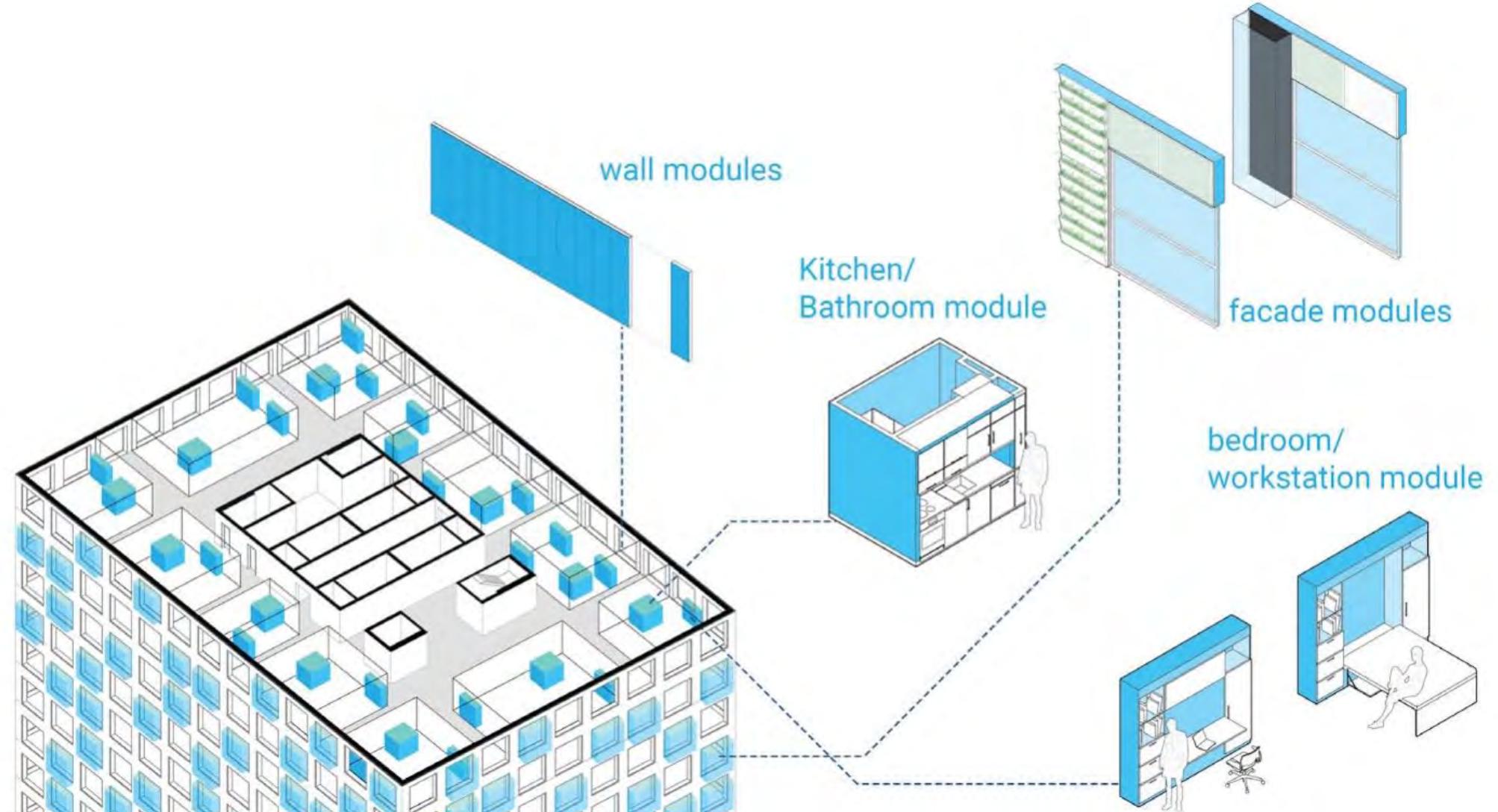
van
INEFFICIENT
naar
NETTO POSITIEF

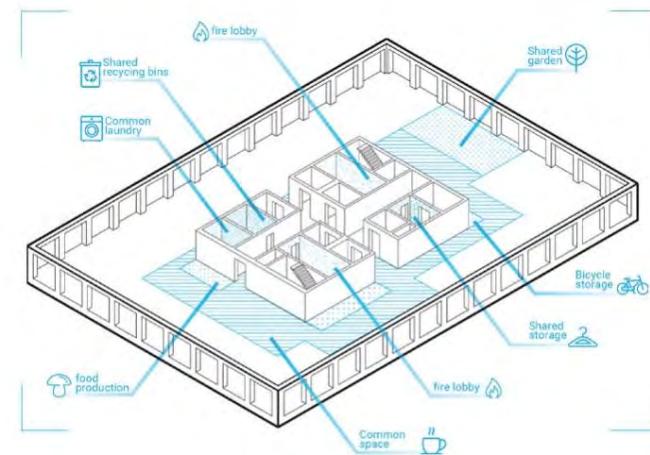
Future proof: modulair ontwerp

Biobased circulaire inbouw-modules

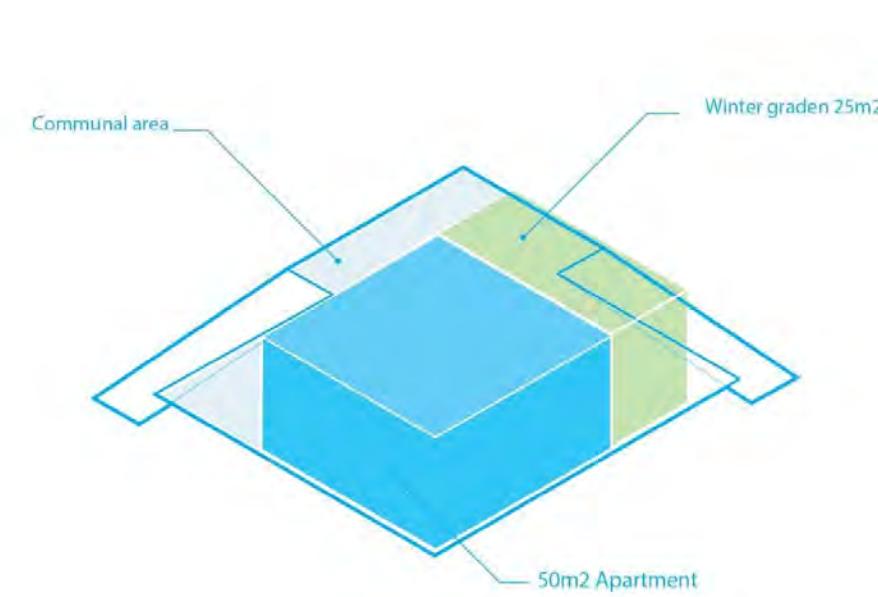
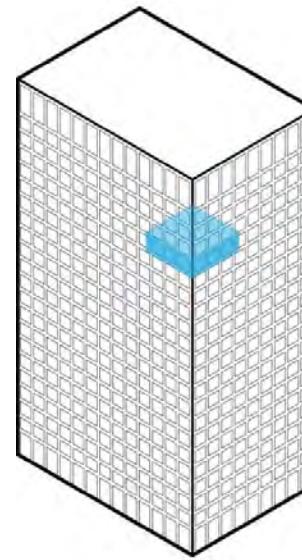
Gedeelde faciliteiten

Privétuin met lucht- zuiverende wand

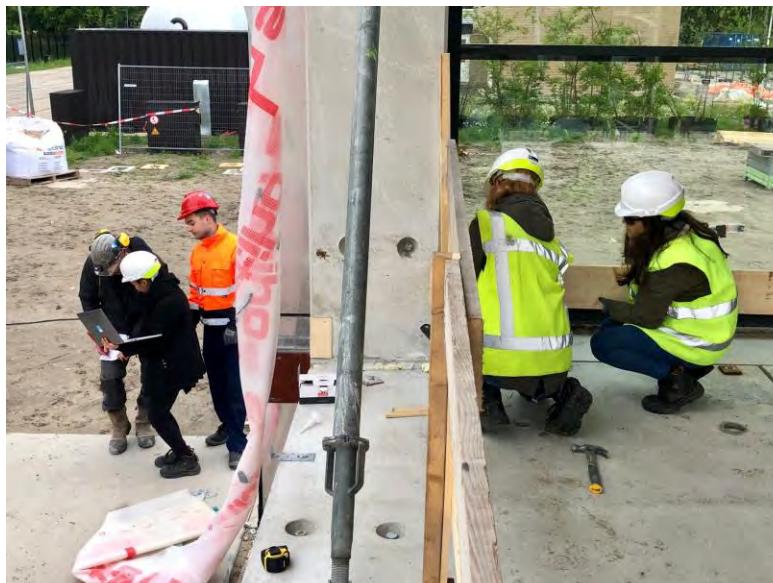
Ons paviljoen: een hap uit de toren

MOR tijdens de Solar Decathlon 2019
Szentendre, Hongarije, deze zomer

Prototype gebouwd op The Green Village (TU Delft)

En dan ook echt gebouwd

Waardeloos. Blijf zitten

Goed plan! → sta op

Back to better

City-zen Nicosia Roadshow May 8-15, 2019

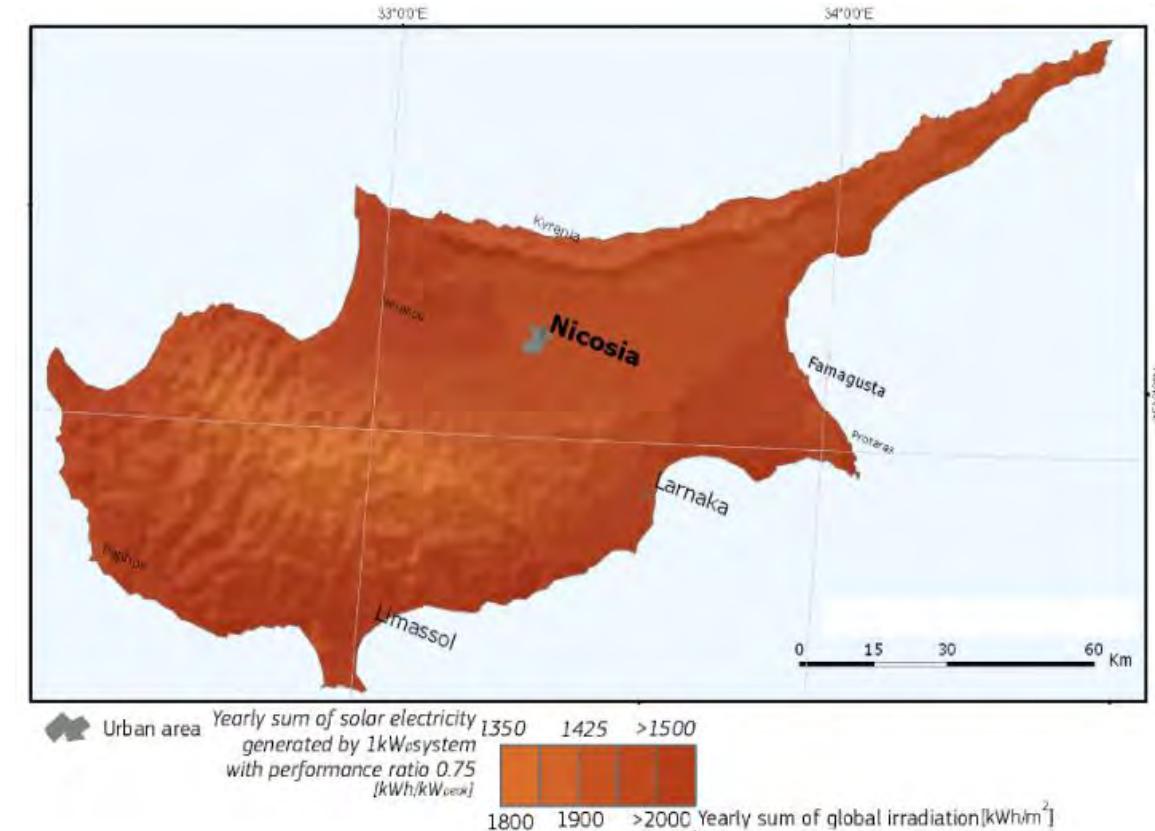
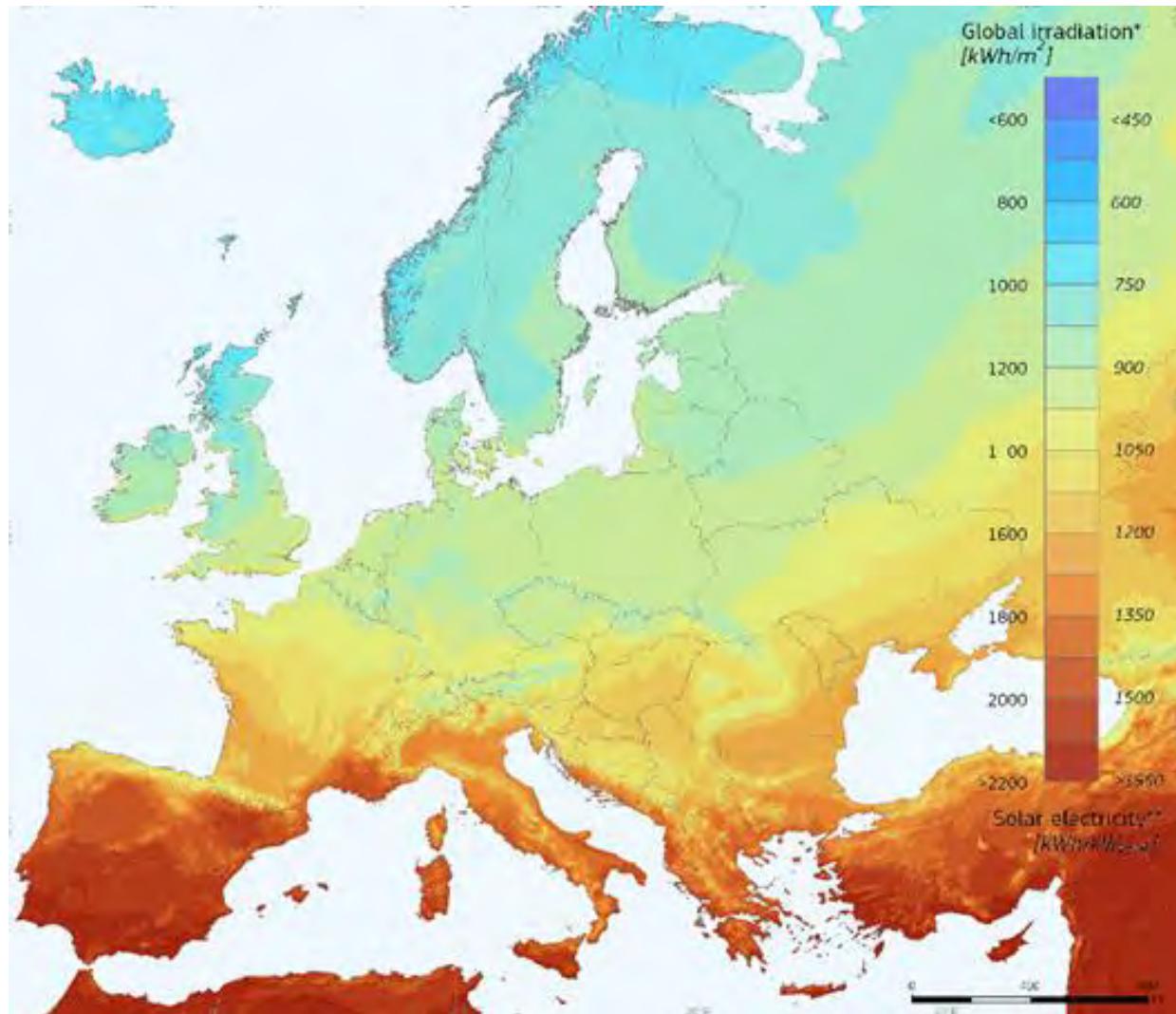

Roadshow Team

Prof. Andy vd Dobbelenstein (TUD)
Achille Hannoet (Th!nk-e)
Dr. Andy Jenkins (QUB)
Prof. Greg Keeffe (QUB)
Prof. Craig L.Martin (TU Delft)
Dr. Markella Menikou (UoN)
Dr. Riccardo Pulselly (UoS)
Anneleen Vanderlinden (Th!nk-e)
Prof. Han Vandevyvere
(EnergyVille/NTNU)
Maryam Al-Irhayim (UCLan)
Emma Campbell (QUB)
Sam van Hooff (TU Delft)
Rainer Townend (UCLan)
Alexis Postekkis (UoN Alumni)
Andreas Prokopiou (UoN Alumni)
Christos Xenofontos (UoN Alumni)

Climate: solar intensity

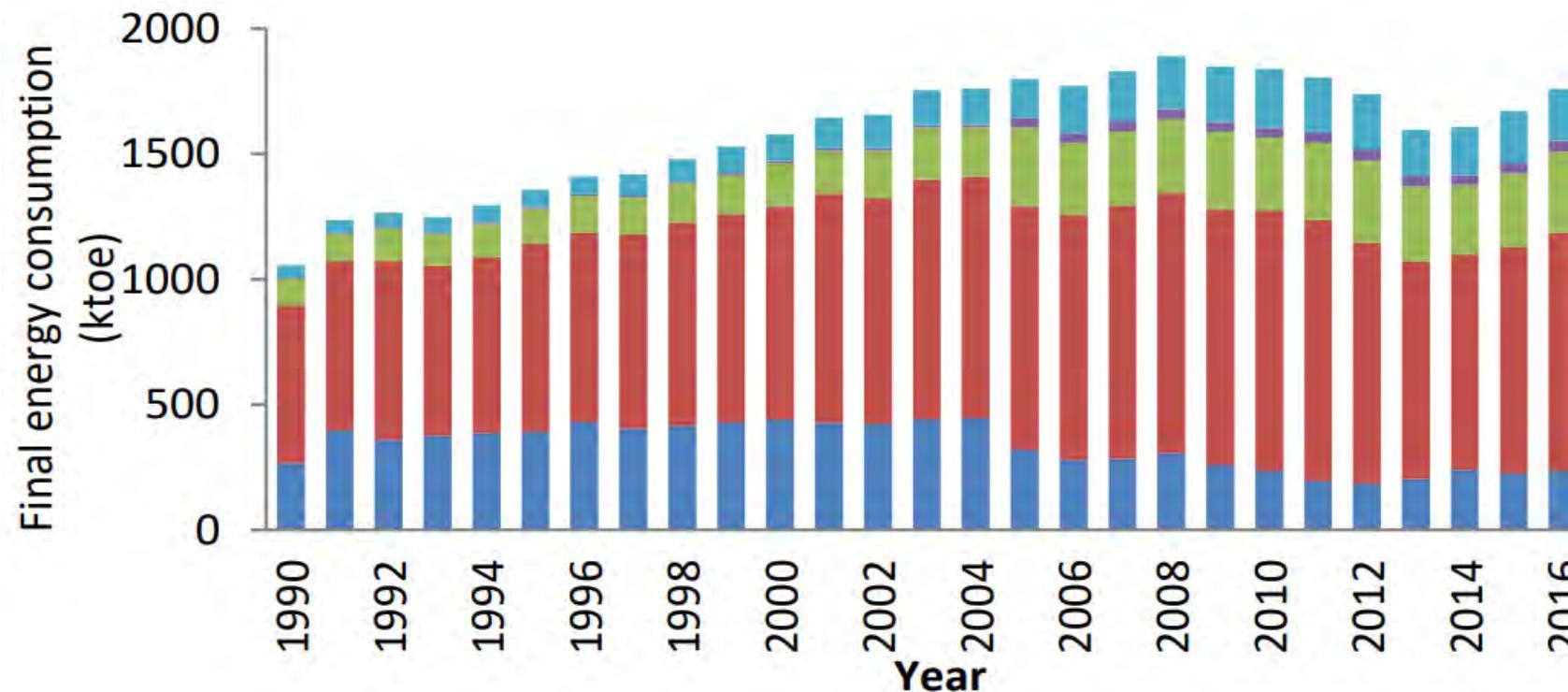

Solar ‘best of Europe’

Source: FOSS
Research Centre for Sustainable Energy
University of Cyprus

Energy characteristics: final energy demand

Source:

- Services
- Agriculture
- Residential
- Transport
- Industry

Energy-wise and otherwise, mobility is the number 1 issue to address

Environmental footprint: biocapacity

We need 13
Cypruses to
meet the
demand of the
2020 lifestyle

Suburbia as a heat trap

The car as a constituent of non-places

Old Nicosia is the more sustainable place

Traditional climate control strategies

High albedo roof

Traditional climate control strategies

Traditional climate control strategies

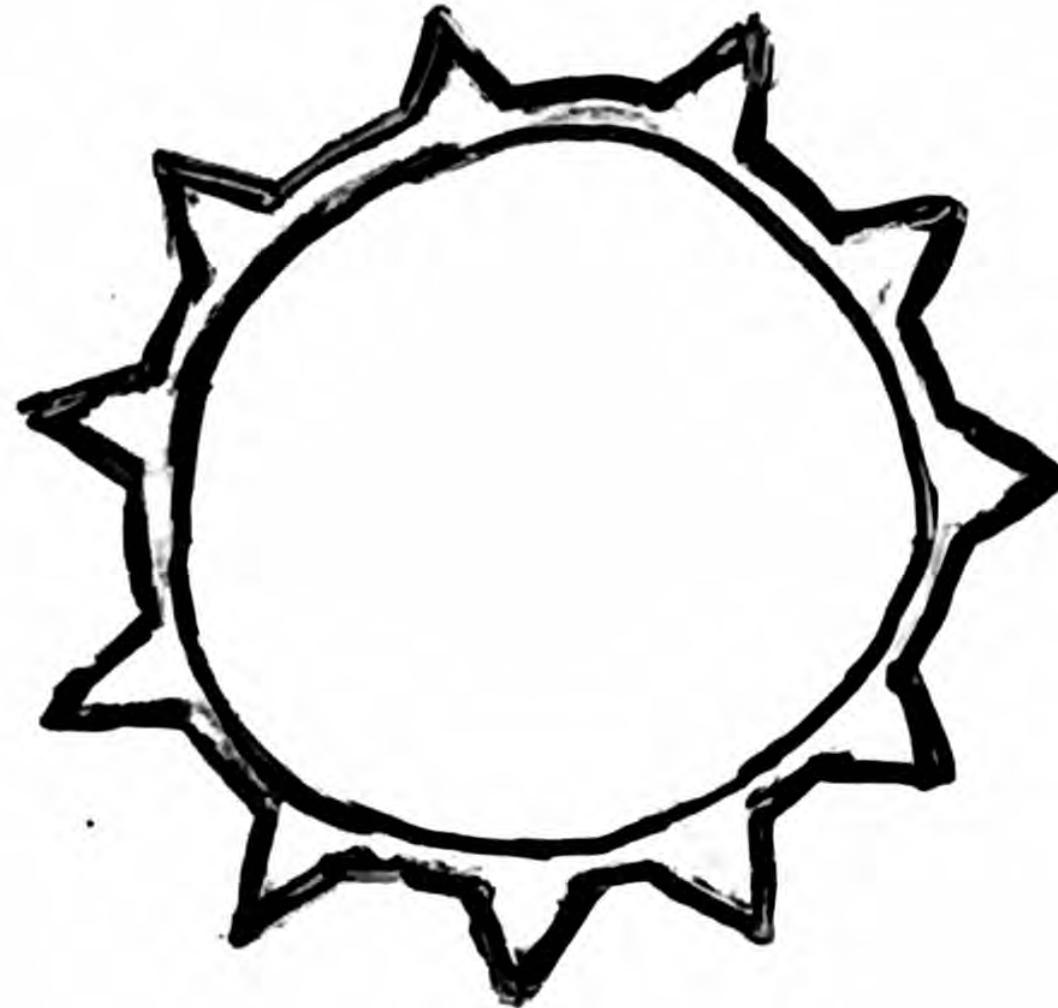
Traditional climate control strategies

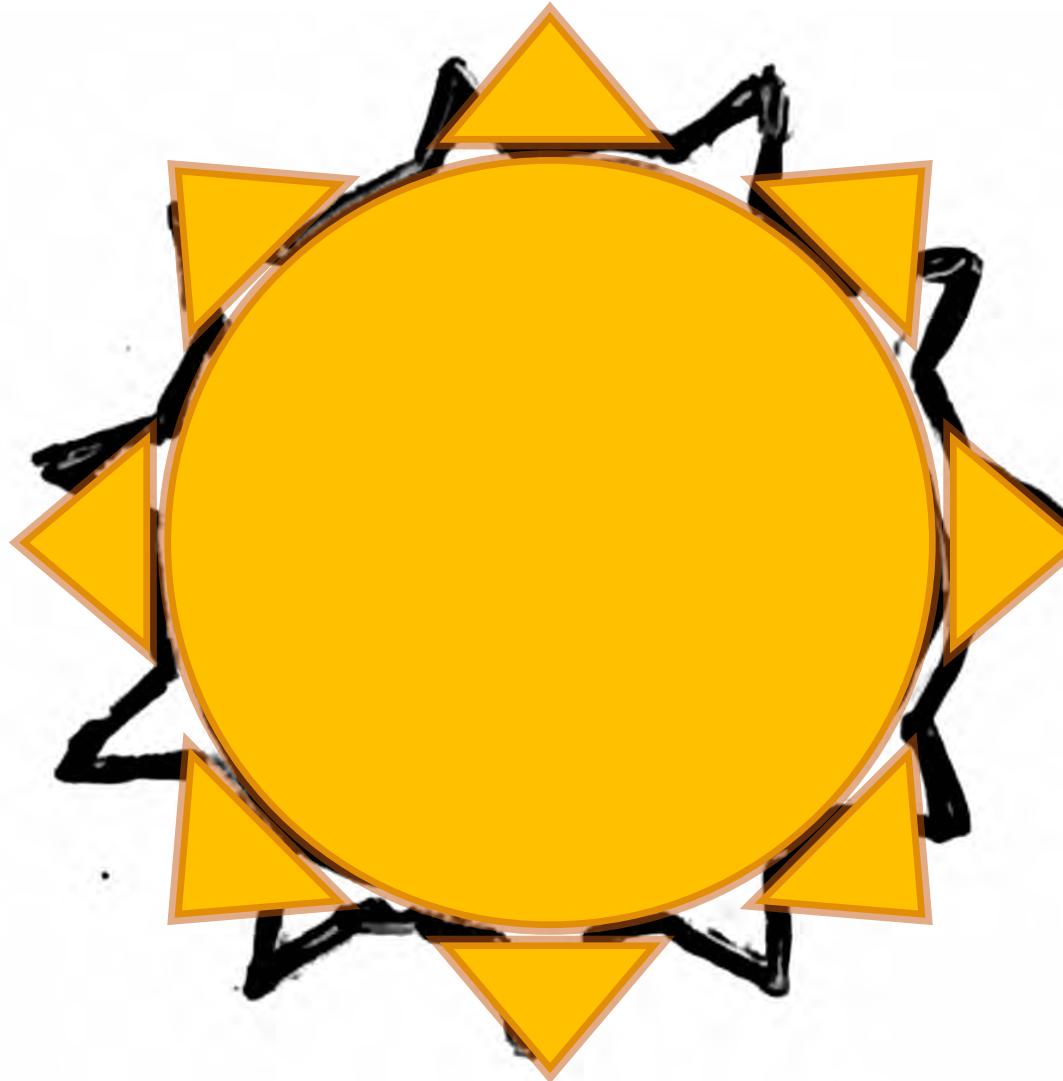
A vision on the sustainable city

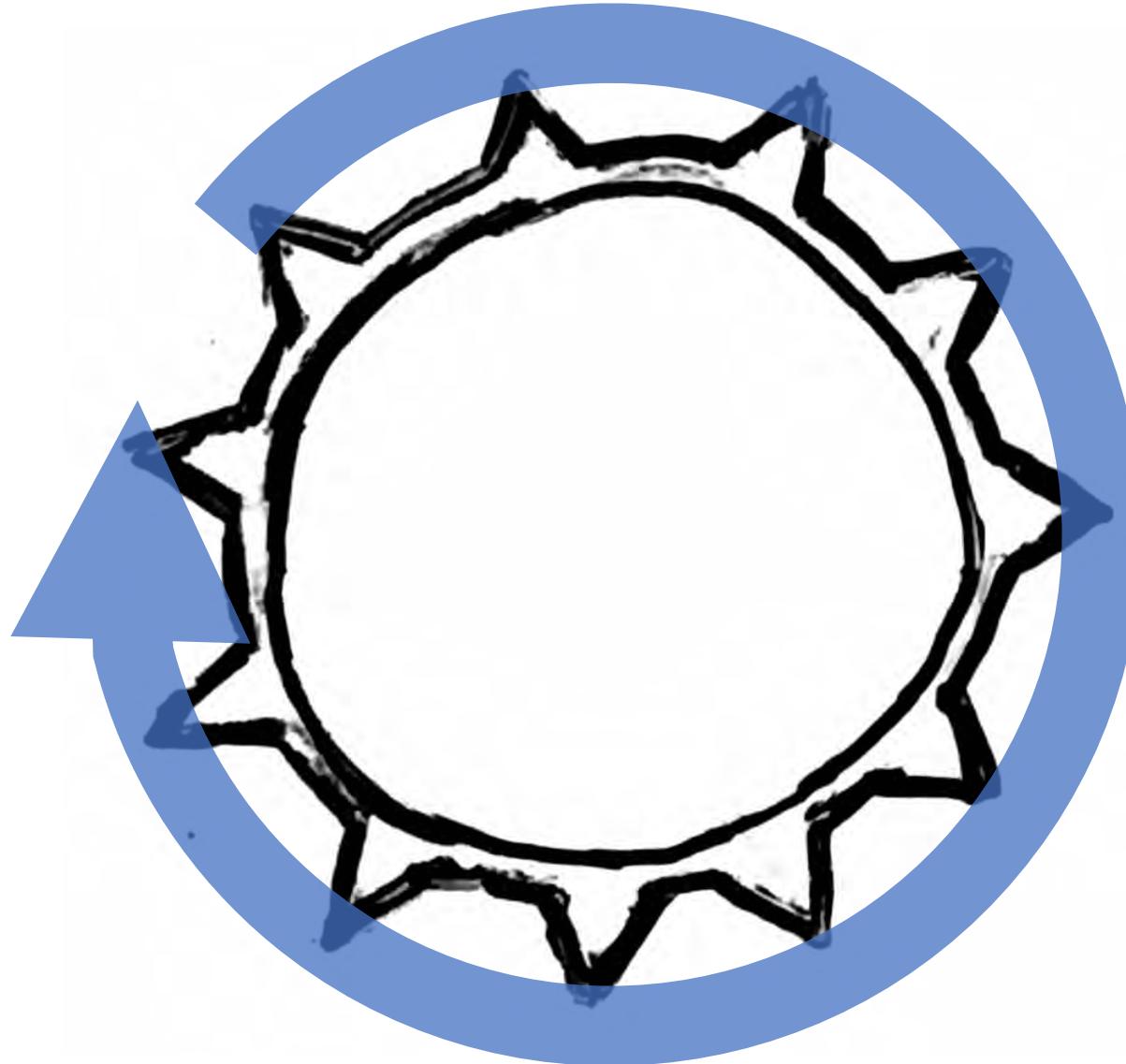
Nicosia, the sign is there

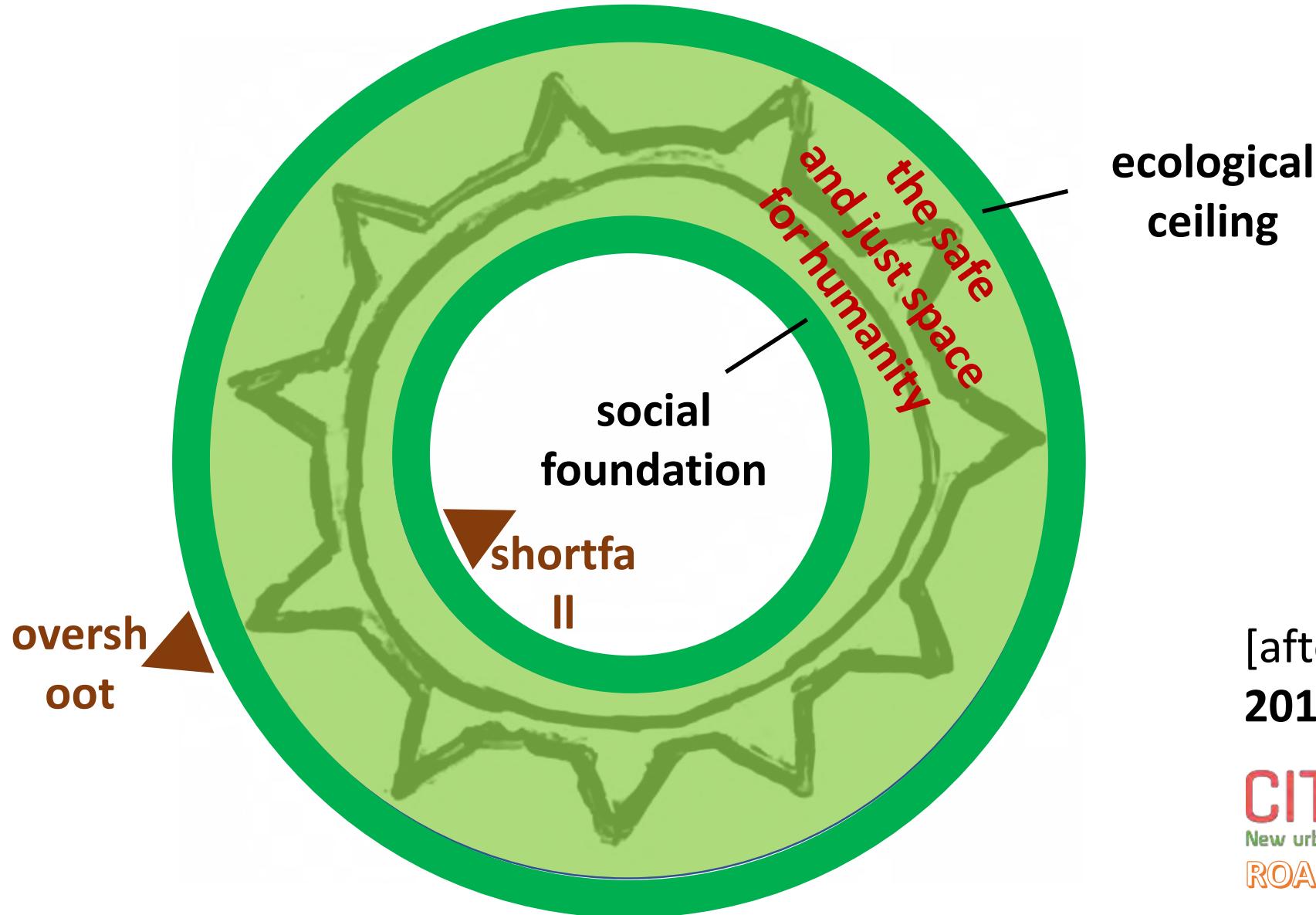
Nicosia, City of the Sun

Nicosia, Circular City

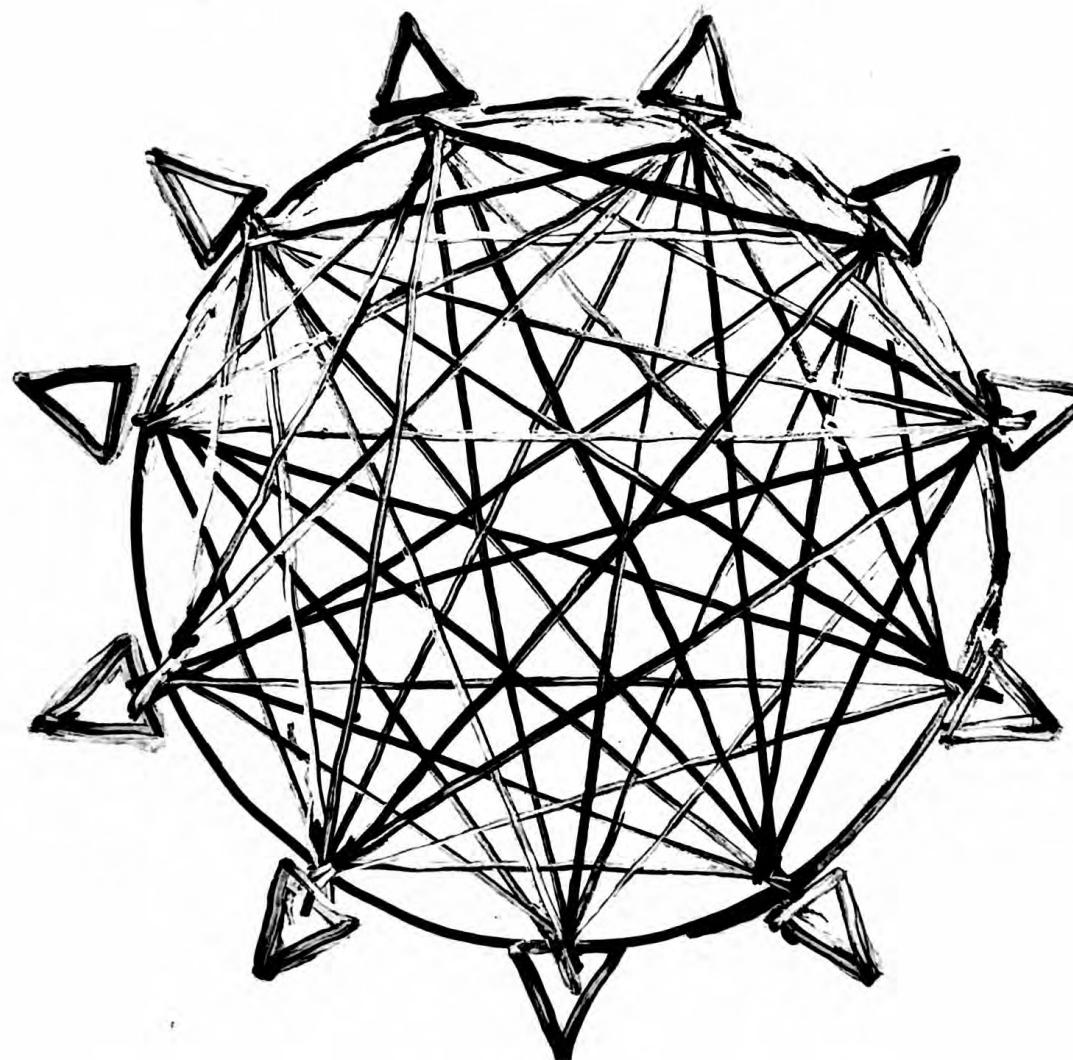
Nicosia, Doughnut Economy

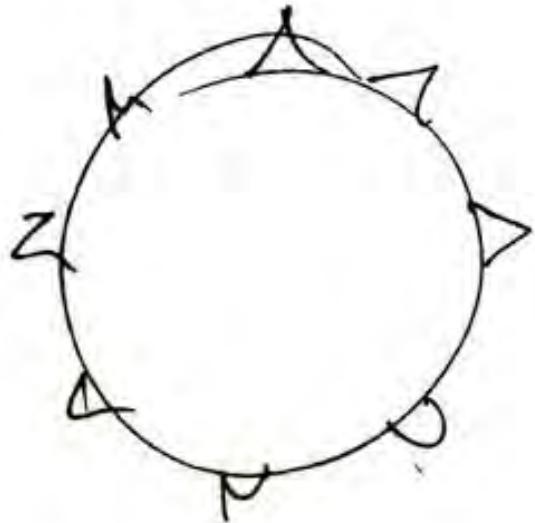
[after Raworth,
2017]

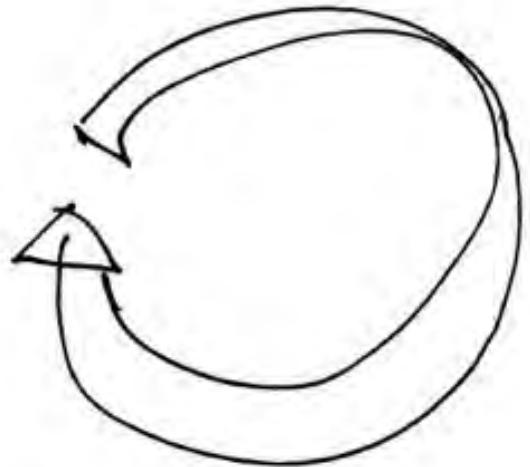
Nicosia, Connected City

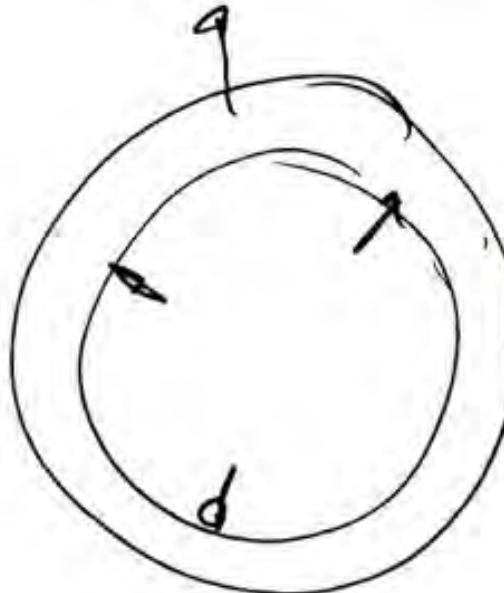
Different strategies

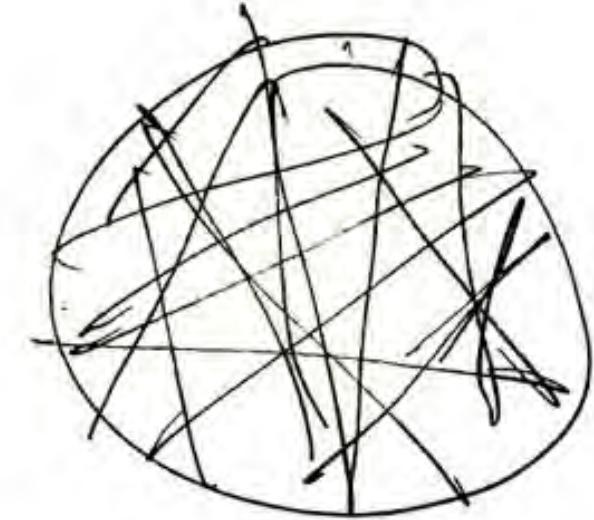
solar
city

circular
city

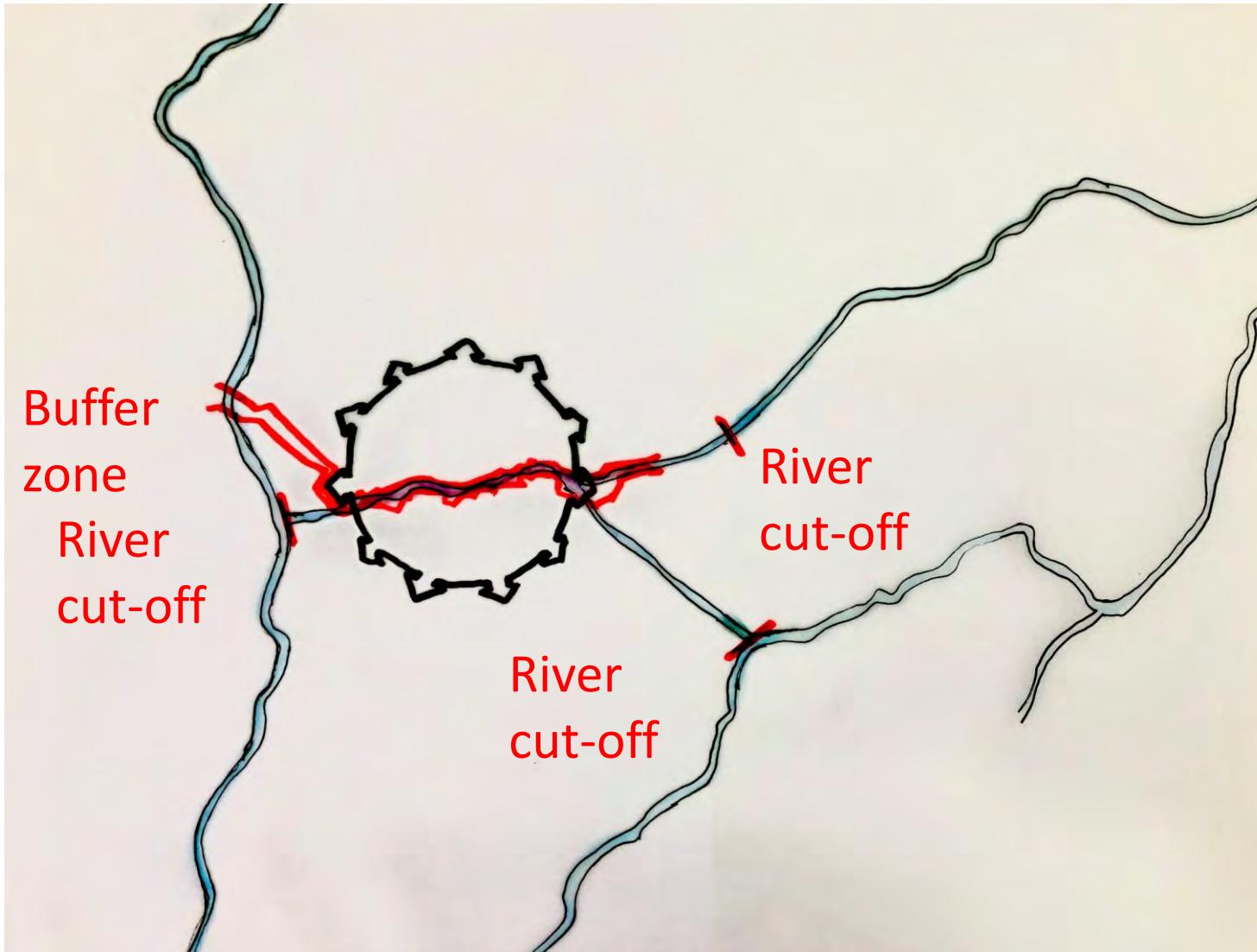
donut city

connected
city

The river and connection lost

The ancient city of Lefkosa was situated on a **river** that ran right through the centre.

The Venetians built a **circular city wall** that blocked the old river course.

It became a **marshy waste dump**, which in turn became a **barrier** within the renaissance city.

At present, the **UN buffer zone** runs exactly along this barrier that once was a vital river.

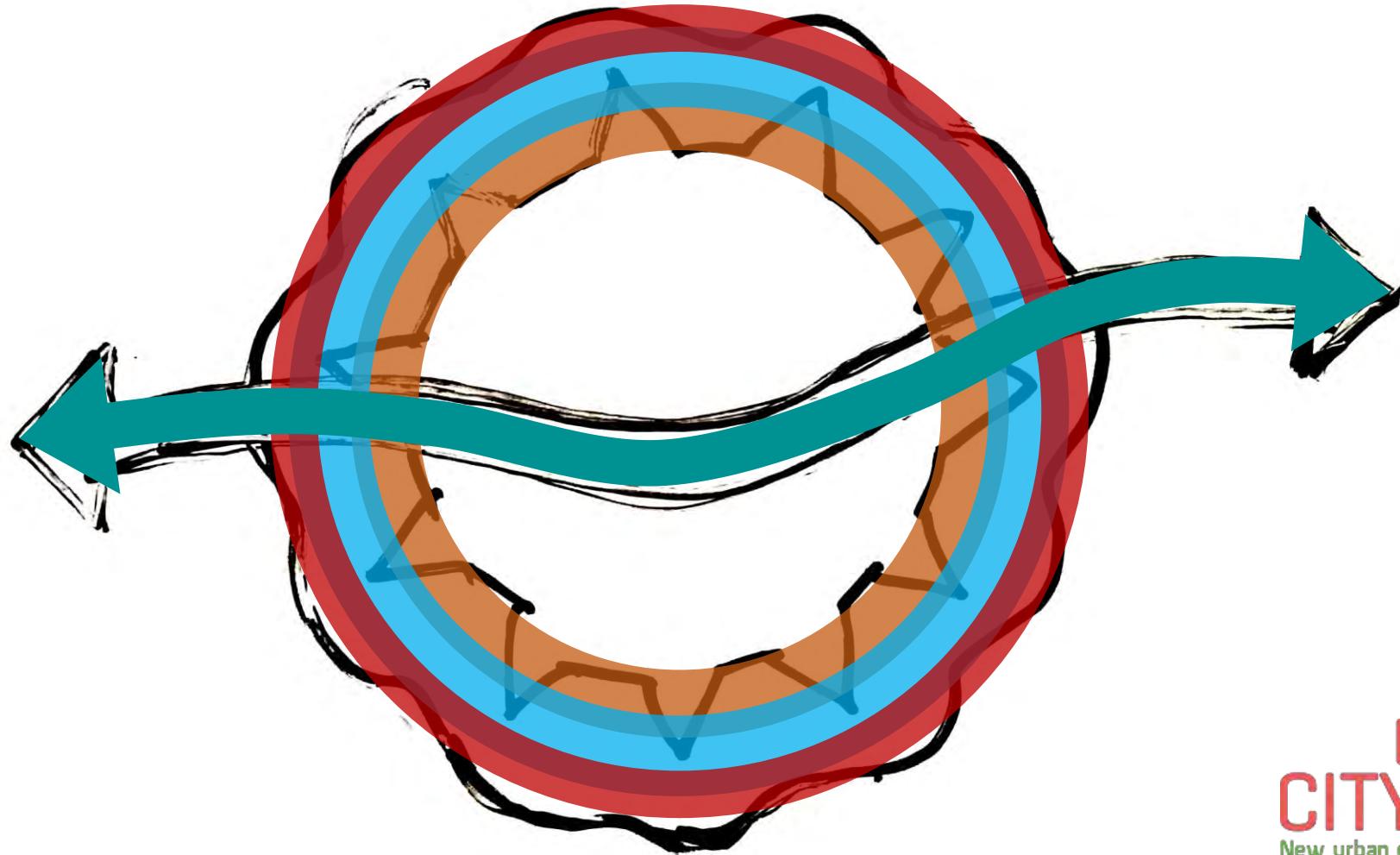

Proposing green-blue-red connectors for Nicosia

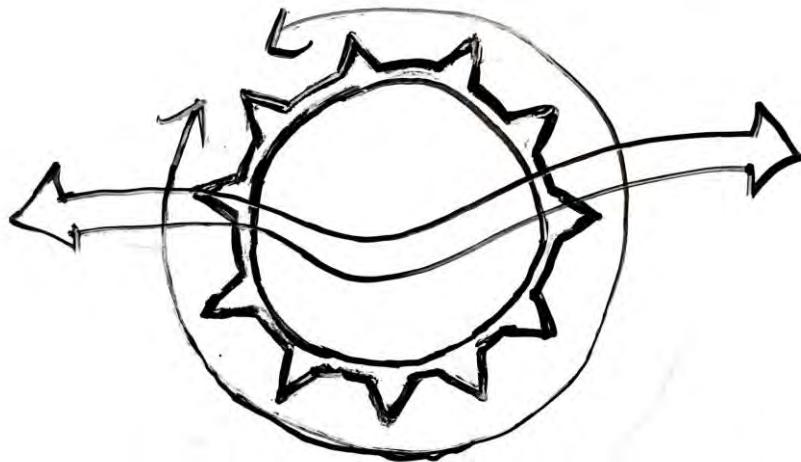
A top-touristic
UNESCO world
heritage city

A connecting
green-blue
park zone

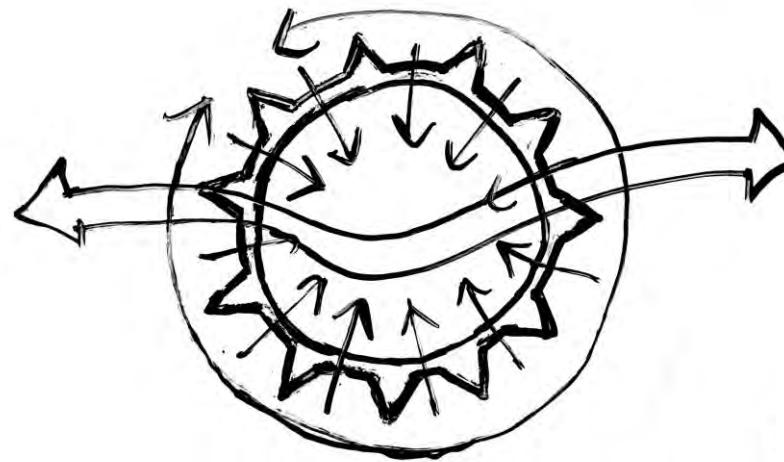
A connecting
green-blue-red
city ring

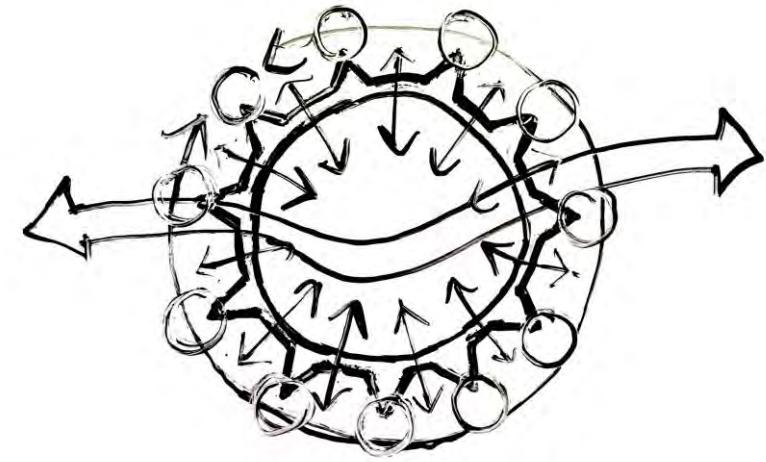
Strategy for the communal energy system

Ring network for energy mains

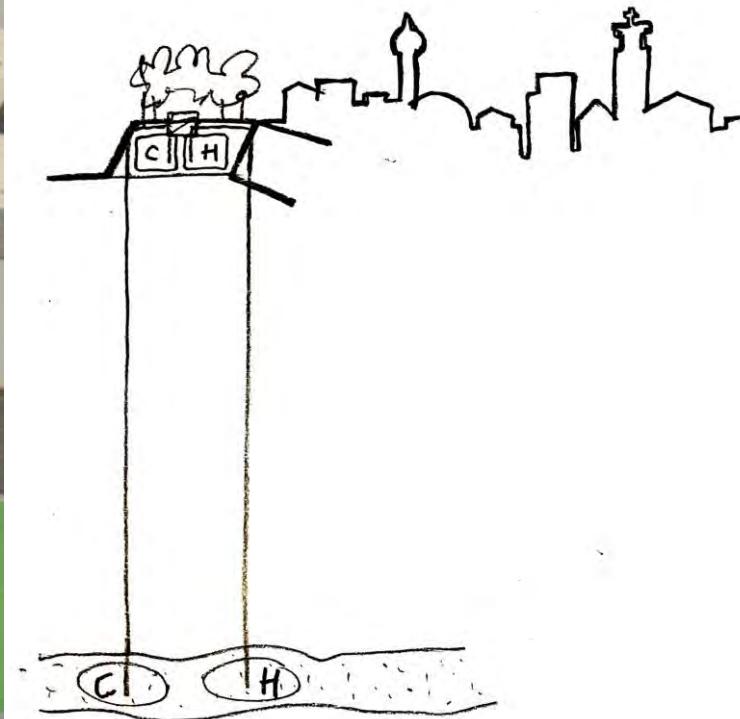
Branches into the city

Energy storage in the batteries

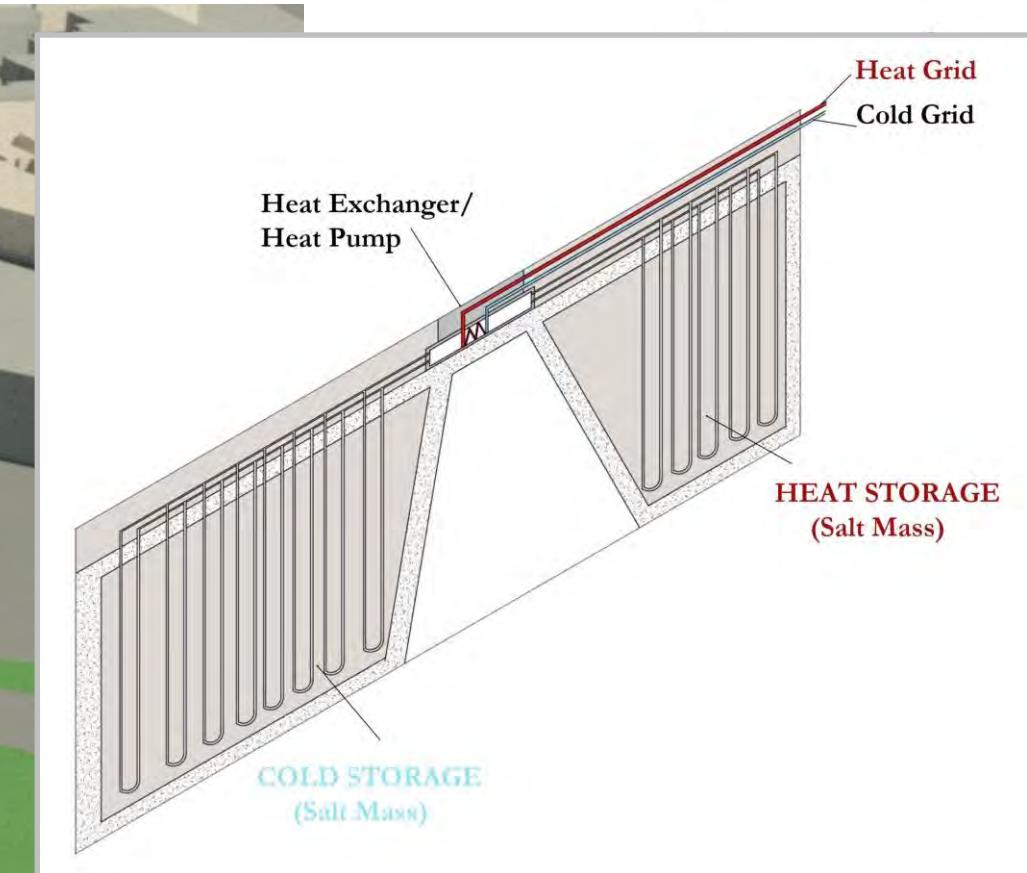

Bastion heat and cold storage

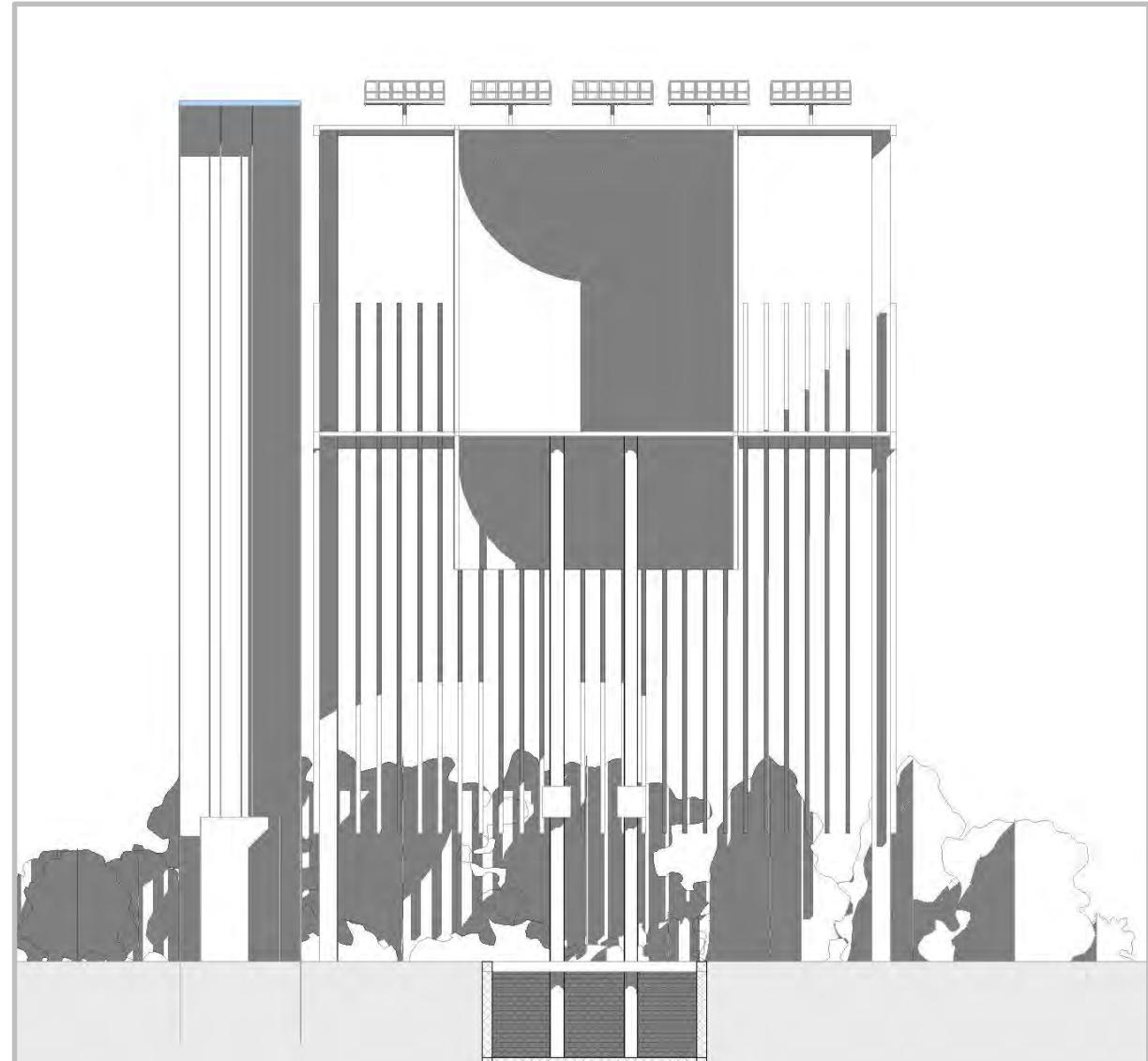

CITYzen
New urban energy
ROADSHOW

Bastion heat and cold storage

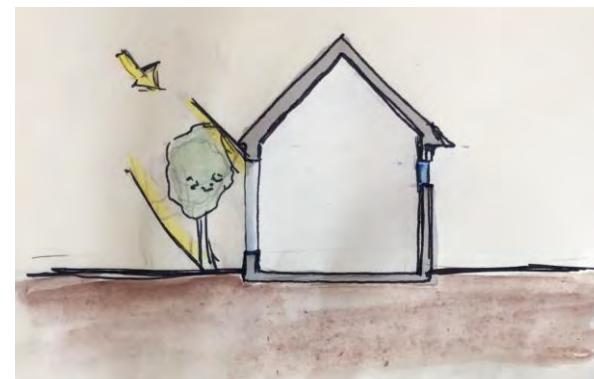
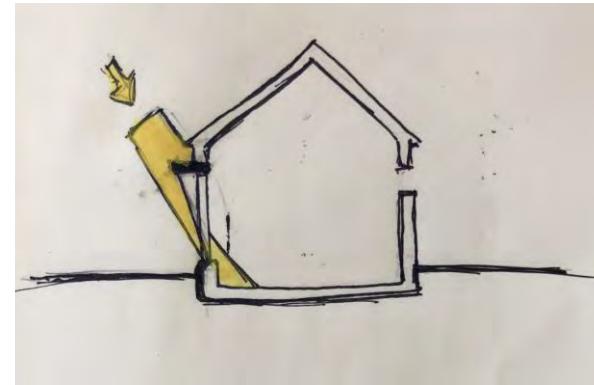
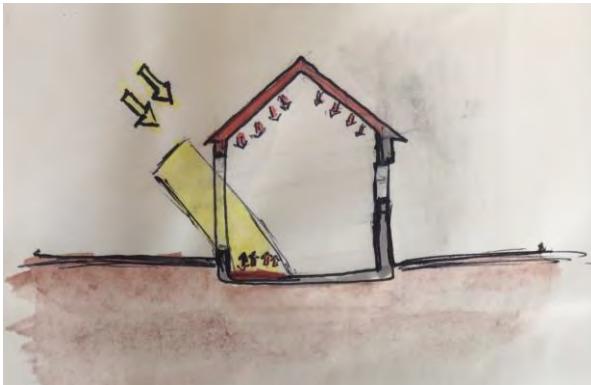
Hydro-power water tower look-out

Bioclimatic principles for Nicosia

[drawings by Maryam Al-Hiryahim]

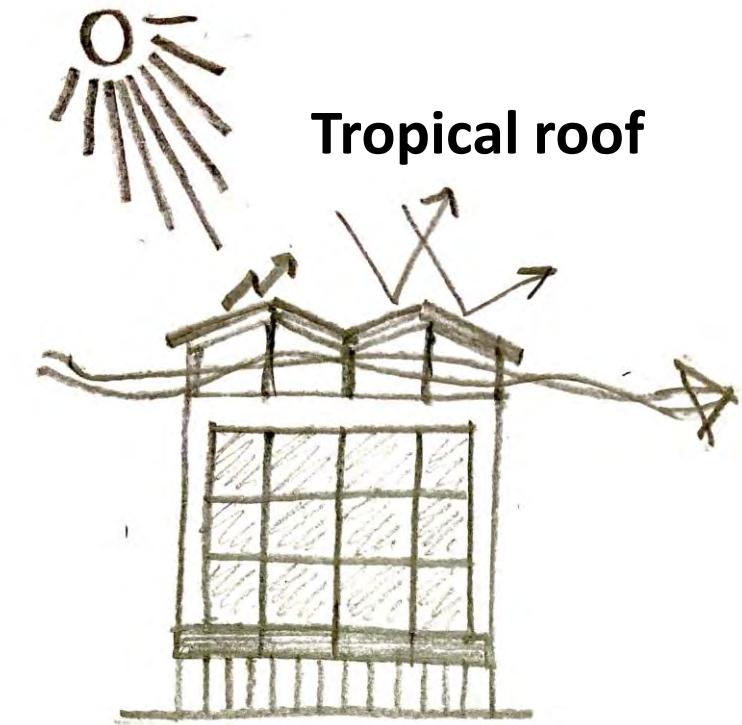
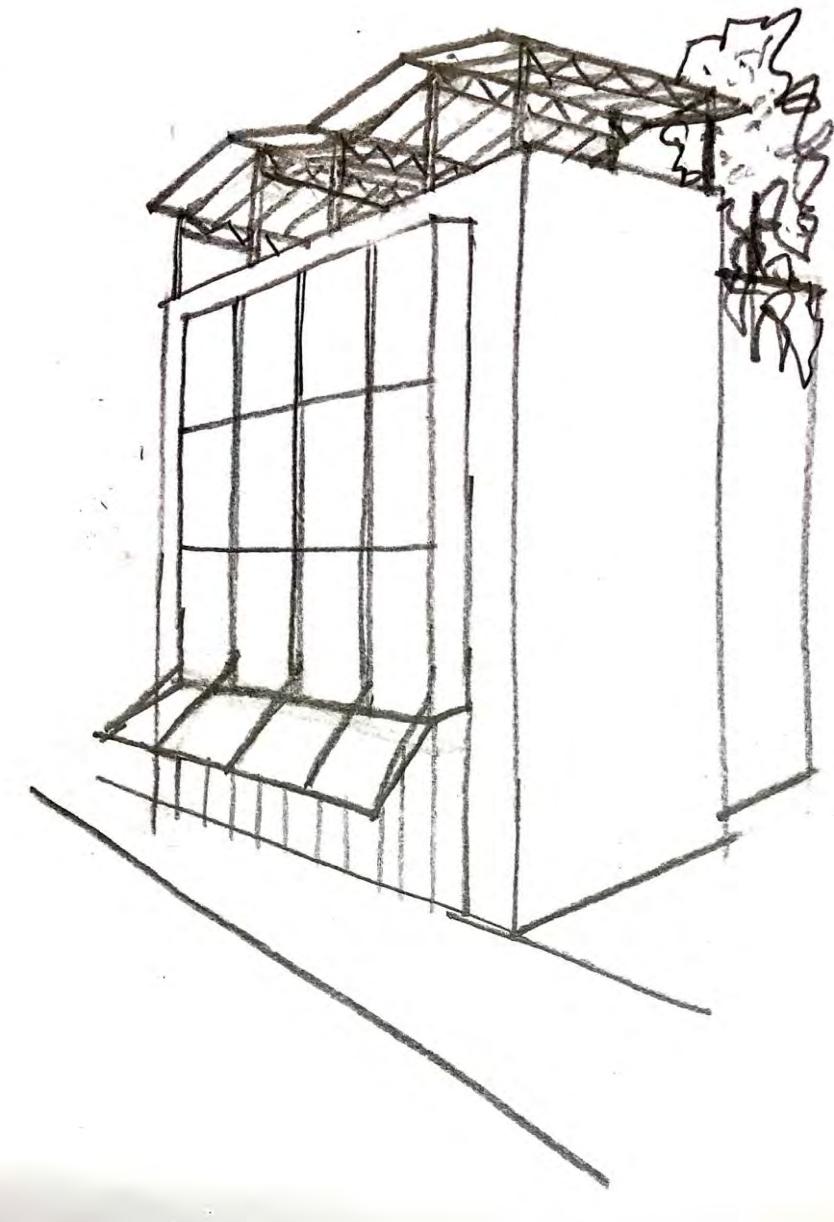
- Learn from local historic architecture
- Learn from buildings in warmer regions
- Use the local future climate smartly
- Use the geological features
- Use local materials

CITYzen
New urban energy
ROADSHOW

Nicosia, Cyprus, May 2019

Nicosia, Cyprus, May 2019

Nicosia, Cyprus, May 2019

This
could
be PV!

This
could
be PV!

Solar
art

Heritage PV?

Solar potential of the ramparts

Mee eens: blijf zitten

Niet mee eens: ga staan

Traditional PV

Temporary, until Nicosia has sufficient solar power?

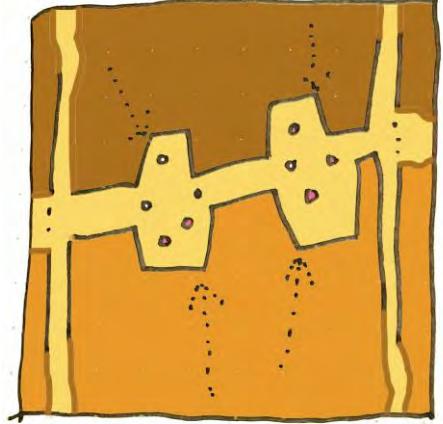
Heritage PV on the ramparts

Finding the right, historically acceptable solution

Urban Design

Green line moves
New streets, New square.

New shared centre

New streets

Shared heritage

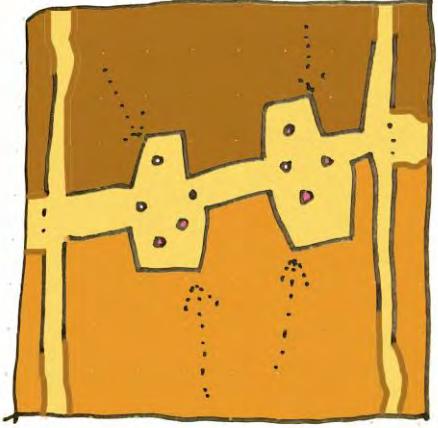
Urban Design

Green line moves

New street

Urban design strategy: Prof Greg Keeffe, Queens University, Belfast.

New shared centre

New streets

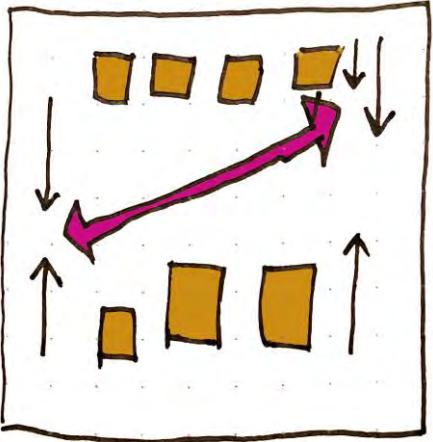
Global/Local
infrastructure

Nicosia, Cyprus. May 2019

Urban Design

Create a centre. Green Line changes

The Bazaar

New centre

One new gate

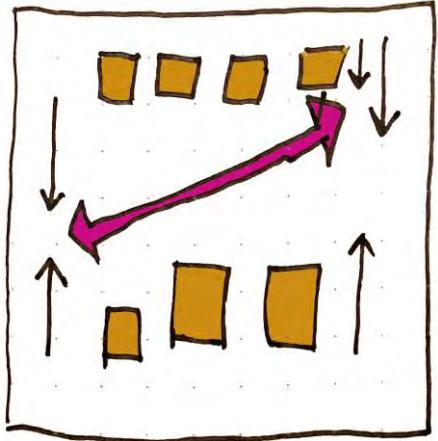
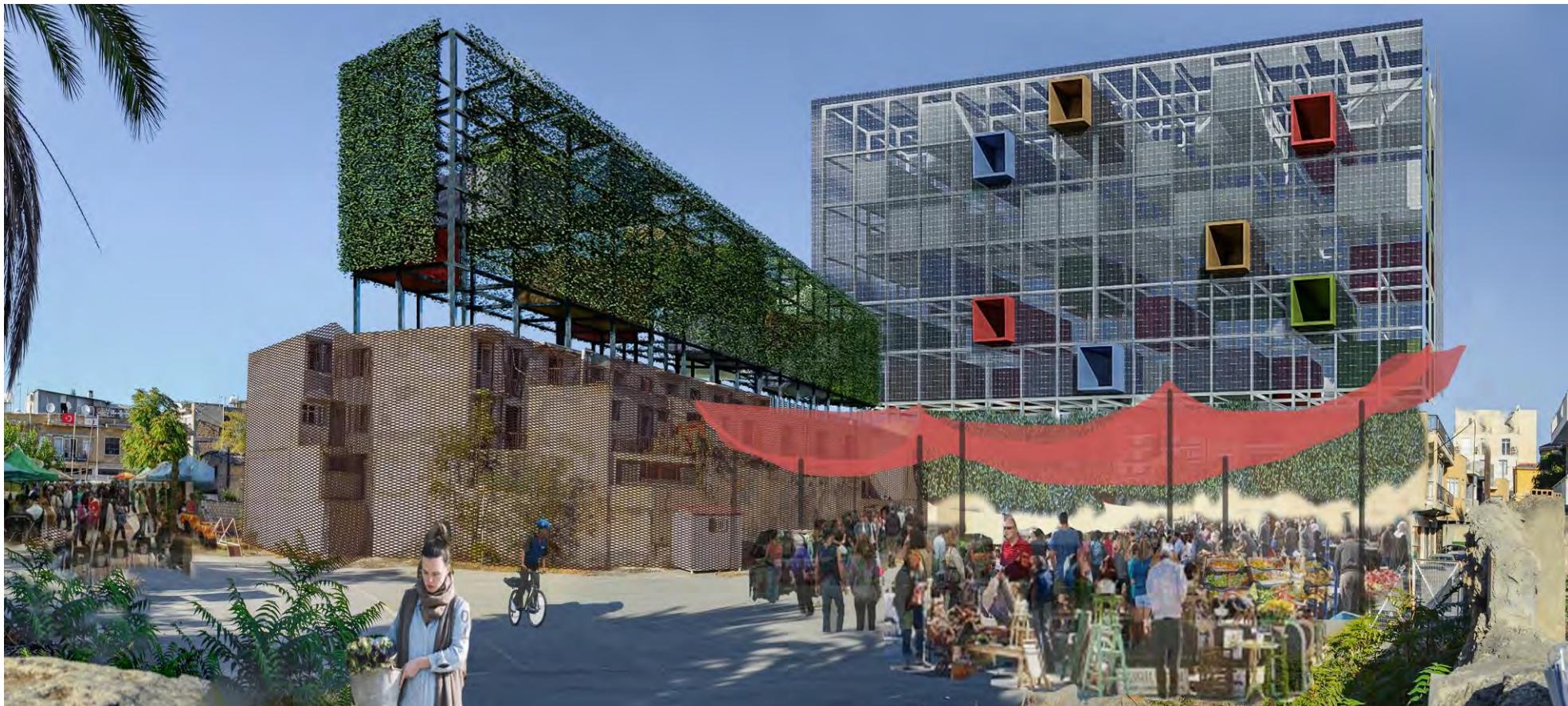
Neutral space

Co-developed

Urban Design

Create a centre. Green Line changes

The Bazaar

New centre

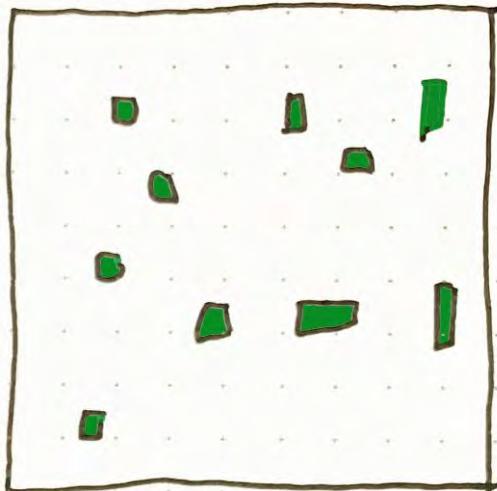
One new gate

Neutral space

Co-developed

Urban Design

Pocket parks

Re-purpose car-parks.

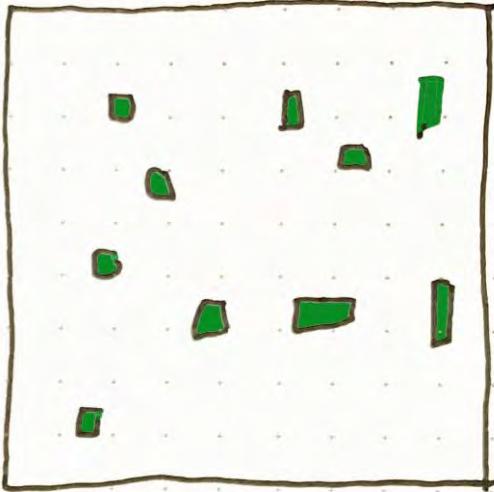
New 100m infrastructure that reduces heat island effect

Urban Design

Urban design strategy: Prof Greg Keeffe, Queens University, Belfast.

Pocket parks

Re-purpose car-parks.

New 100m infrastructure that reduces heat island effect

Nicosia, Cyprus. May 2019

Urban Design

Re-invent the street

Reclaim territory
from the car

New community

Increased intensity

Urban Design

Urban design strategy: Prof Greg Keeffe, Queens University, Belfast.

Re-invent the street

Reclaim territory
from the car

New community

Increased intensity

Nicosia, Cyprus. May 2019

More More More More...

Urban design strategy: Prof Greg Keeffe, Queens University, Belfast.

More History

More Green

More Renewables

More Fun

CITYzen
New urban energy
ROADSHOW

Nicosia, Cyprus. May 2019

More fun!

a.a.j.f.vandendobbelsteen@tudelft.nl
@dobbelska